

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Ekonomická fakulta

Studijní program : N 6208 Ekonomika a management
Studijní obor : Obchodní podnikání
Pracoviště: Ekonomická fakulta – Katedra obchodu a cestovního ruchu

Finanční vzdělávání v ČR

Vedoucí diplomové práce : Ing. Viktor Vojtko, Ph.D.
Autor : Bc. Adéla Novotná

2012

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Ekonomická fakulta
Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Adéla NOVOTNÁ**
Osobní číslo: **E09582**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Obchodní podnikání**
Název tématu: **Finanční vzdělávání v České republice**
Zadávací katedra: **Katedra obchodu a cestovního ruchu**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Zjistit možnosti finančního vzdělávání veřejnosti v ČR. Navrhnout projekt finančního vzdělávání pro neziskovou organizaci.

Metodický postup:

1. Studium teoretických východisek řešeného problému
2. Sběr dat o aktivitách finančního vzdělávání veřejnosti v ČR
3. Analýza příležitostí uplatnění na trhu finančního vzdělávání v ČR pro vybranou neziskovou organizaci
4. Návrh projektu finančního vzdělávání pro vybranou neziskovou organizaci v ČR

Rámcová osnova:

1. Úvod. 2. Cíle a metodika 3. Literární rešerše 4. Finanční vzdělávání veřejnosti v ČR 5. Analýza příležitostí pro vybranou neziskovou organizaci 6. Návrh projektu 7. Závěr. 8. Seznam literatury.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **60 - 80 stran**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

- Ducháčková, E.** *Principy pojištění a pojišťovnictví*. Praha: Ekopress, 2003.
Kalabis, Z. *Bankovní služby v praxi*. Praha: Computer Press, 2005.
Klínský, P. *Finanční gramotnost: obsah a příklady z praxe škol*. 1. vydání. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2008.
Kohout, P. *Investiční strategie pro třetí tisíciletí*. 5. vydání. Praha: Grada Publishing, 2008.
Časopis Osobní finance

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Viktor Vojtko, Ph.D.**
Katedra obchodu a cestovního ruchu

Datum zadání diplomové práce: **20. května 2010**

Termín odevzdání diplomové práce: **16. dubna 2011**

prof. Ing. Magdalena Hrabáková, CSc., prof.h.c.
děkanka

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentůvé 13
370 05 České Budějovice

Ing. Kamil Pícha, Ph.D.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 25. května 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Finanční vzdělávání v České republice“ vypracovala samostatně a s použitím literatury uvedené v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 sb. v plném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly, v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb., zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 10. 4. 2012

.....
Vlastnoruční podpis autora

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Ing. Viktoru Vojtkovi, Ph.D. za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěl k vypracování této diplomové práce.

OBSAH

ÚVOD	3
1 CÍLE A METODIKA PRÁCE	5
2 LITERÁRNÍ REŠERŠE	7
2.1 Finanční vzdělanost	7
2.2 Finanční gramotnost	8
2.3 Ekonomická gramotnost	9
2.4 Základní principy finančního vzdělání	9
2.4.1 <i>Hospodaření s penězi</i>	10
2.4.2 <i>Obecné produkty</i>	11
2.5 Strategie finančního vzdělávání v ČR	14
2.5.1 <i>Význam finančního vzdělávání</i>	17
2.5.2 <i>Prioritní oblasti pro budoucnost</i>	18
2.5.3 <i>Principy finančního vzdělávání</i>	29
2.5.4 <i>Cílové skupiny</i>	20
2.5.5 <i>Dvoupilířová struktura finančního vzdělávání</i>	21
2.5.6 <i>Role subjektů</i>	23
2.5.7 <i>Akční plán</i>	25
2.6 Současný stav finanční vzdělanosti v ČR.....	27
2.6.1 <i>Výzkum 2010 stem/mark, a.s.</i>	28
2.6.2 <i>Vnímání finanční gramotnosti ve světě</i>	33
3 FINANČNÍ VZDĚLÁVÁNÍ VEŘEJNOSTI V ČR	34
3.1 Zavedené projekty v ČR	34
3.2 Způsoby financování.....	38
4 ANALÝZA PŘÍLEŽITOSTÍ PRO VYBRANOU NEZ. ORGANIZACI	41
4.1 Vybraná nezisková organizace	41
4.2 Zhodnocení příležitostí	42
4.3 Způsob financování.....	45
4.4 Výstupy z analýzy.....	45
5 NÁVRH PROJEKTU	46
5.1 Stručný obsah projektu „školní kapesné“	46

5.2 Cílová skupina	47
5.3 Klíčové aktivity projektu	47
5.4 Časový harmonogram projektu.....	53
5.5 Výsledky a výstupy projektu	53
5.6 Rozpočet projektu	54
ZÁVĚR	55
SUMMARY	57
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	60
PŘÍLOHY PRÁCE	64

Úvod

Problematika finančního vzdělávání je denně skloňována nejen v České republice (dále jen ČR), ale i ve světě. Zájem o tuto problematiku se dostává do popředí diskuzí vlád, finančních institucí, politických stran, médií, sociologů atd. To vše díky statistikám o alarmujícím zadlužení domácností, kde je postrádána jakákoli tendence stagnace či dokonce poklesu. (CHUCHVALCOVÁ, 2011)

Tato problematika existuje již dlouho, na povrch však vyplavala spolu s finanční krizí, která její význam ještě umocnila. Tehdy se jasně ukázalo, že lidé vůbec nepřemýšlejí nad tím, co by se mohlo stát, kdyby se jim nečekaně snížil plat nebo dokonce přišli o práci. Velká většina spotřebitelů podlehla konzumnímu přístupu k životu. Denně jsou pod vlivem agresivního marketingu, množství velice výhodných nabídek, bonusů, kterým se jen těžko odolává, když všichni okolo už tu věc dávno mají. To vše je doprovázené snadnou a rychlou dostupností nejrůznějších druhů úvěrů. Každým rokem vstupují na trh noví spotřebitelé, kteří často nastavenému trendu podlehnou. Složitě hospodaření s rodinnými financemi má příčinu i v rostoucí komplexnosti a různorodosti nabízených finančních produktů a služeb.

V dnešním moderním světě internetu a jiných vymožeností nejsou lidé zvyklí čekat. Téměř vše je k dispozici ihned a v dostatečném množství. Jediný problém, který občas může brzdit naše sny, jsou peníze. Proto se rozmohl trend rychlých spotřebitelských úvěrů na dovolenou, elektroniku, vánoční dárky, prostě na zásadní věci, bez kterých se nedá žít. Euforie z prožité dovolené rychle opadne po několika zaplacených splátkách. Spotřebitelé nedomýšlejí důsledky svých činů. Neschopnost splácet jeden úvěr řeší tím, že si vezmou další a dostávají se tím do dluhové pasti. Tato skutečnost vede k nárůstu osobních bankrotů v ČR.

Každý rodič dbá na to, aby jeho dítě mělo dobré známky ve škole, připravené úkoly atd. Bohužel nevěnuje stejnou pozornost finančnímu vzdělání svých dětí. Možná i proto, že si sám v této otázce neví rady. Biologii, fyziku, chemii studuje každý žák. Otázkou je,

zda tyto informace využije v praktickém životě. Na druhou stranu, kolika žákům se dostává nějaké podoby finančního vzdělání a kolik z nich se ve svém budoucím životě bude potýkat s problematikou hospodaření. V českých školách žáci sbírají teoretické znalosti, ale neznají souvislosti, nezamýšlejí se nad danou problematikou, neumí tvořit rozhodnutí. Nerozvíjejí dovednosti, právě tak důležité pro dobré hospodaření. V praxi často teorie nestačí. Spotřebitel i po přečtení nevýhodné úvěrové smlouvy často stejně podepíše.

1 Cíle a metodika práce

Myslím si, že problematika finančního vzdělávání je v současné době stále velmi aktuální, a proto jsem si ji také zvolila za téma své diplomové práce. Mým cílem bylo přiblížit problematiku finanční vzdělanosti jako takové, ale i konkrétní situaci v ČR. Všude se mluví o zadlužených domácnostech, ale málokdo ví, jak tomu předcházet. Seznámit čtenáře s obecnými produkty, se kterými se nejčastěji setkávají. Popsat strategii našeho státu ve vztahu ke zlepšování finančního vzdělání obyvatel. Nalézt samostatné projekty, které se již v současné době na rozvoji finančního vzdělávání podílejí. Na základě získaných informací poukázat na problémy spojené s finančním vzděláváním. Navrhnout svůj vlastní projekt, který přispívá k podpoře finančního vzdělávání. Stanovené cíle práce byly okomentovány v samém závěru práce.

Pro dobrou orientaci v dané problematice bylo nutné vymezit některé zásadní pojmy a věnovat jim větší pozornost. K interpretaci teorie jsem využila studium odborné literatury a dodržovala terminologii stanovenou ministerstvem financí ČR. Z možných metod psaní práce jsem zvolila narativní přístup. Pro zjištění současného stavu finanční vzdělanosti obyvatel ČR byl využit průzkum společnosti STEM MARK a.s. pro Ministerstvo financí ČR, z roku 2010.

Vlastní činnost začala se získáváním informací o již probíhajících projektech, podporujících finanční vzdělání obyvatel. Byla využita zejména sekundární data. Projekty jsem vyhledávala především podle způsobu financování, protože tuto skutečnost je povinnost zveřejňovat. Pro každý projekt jsem dohledávala cílovou skupinu, formu, zaměření a s kým spolupracují ve vztahu k financování. Všechny tyto informace jsem shromáždila v přehledné tabulce. Projekty jsou v tabulce řazeny abecedně podle zaštiťující organizace. Pro potřeby práce jsem pak filtrovala projekty dle jednotlivých kritérií a tvořila grafy na základě četností stanovených jevů. Spolu s výstupy vlastního průzkumu a zaměřením vybrané neziskové organizace jsem zvolila zaměření svého projektu. Následuje analýza příležitostí pro vybranou neziskovou

organizaci, kde je uvedena nezisková organizace a rozebrána konkrétní cílová skupina, zaměření projektu a financování.

Na základě analýzy příležitostí navrhuji projekt pro vybranou neziskovou organizaci. Při tvoření projektu jsem se držela struktury, dané evropským sociálním fondem. Zmínila jsem stručný obsah projektu, ale zejména jsem se věnovala organizačním aktivitám projektu. Sestavila jsem harmonogram a rozpočet projektu.

S respektem ke stanoveným cílům práce jsem zvolila hypotézu. Finanční vzdělávání v České republice je nedostatečné.

2 Literární rešerše

2.1 Finanční vzdělanost

Pro potřebu pochopení problematiky je nutná znalost několika pojmů. Finanční vzdělanost, finanční gramotnost a ekonomická gramotnost

Finanční vzdělanost charakterizuje určitý proces. Jedná se o proces získávání znalostí a porozumění finančním záležitostem. (DVOŘÁKOVÁ, SMRČKA, 2011)

Finančně vzdělaný člověk má teoretické znalosti v oblasti financí. Dopřát finanční vzdělání svým občanům se snaží v poslední době řada států. Dobrá teoretická vybavenost občana, jako spotřebitele, mu dává stabilnější pozici na trhu. Finanční vzdělávání nemůže nahradit regulaci trhu, ale může významným způsobem doplnit finanční ochranu spotřebitele. Ze zkušeností vyspělých států plyne, že finanční vzdělání nedokáže změnit rozhodování spotřebitele. (KLÍNSKÝ, 2008)

Dobré finanční vzdělávání by se mělo řídit těmito zásadami:

- Podporovat nepoškozující, spravedlivé a koordinované vzdělávání
- Oddělit vzdělávání od komerční reklamy
- Zavést vzdělávání do učebních programů
- Zaměřit vzdělávání na problematické momenty v životě jedince

Jedinec se vzdělává, aby byl gramotný. Z tohoto vyplývá, že finanční vzdělávání částečně vede k finanční gramotnosti.

(DVOŘÁKOVÁ, SMRČKA, 2011)

2.2 Finanční gramotnost

Finanční gramotnost charakterizuje stupeň, měří se na úrovni jednotlivce. Finanční gramotnost se používá hlavně v souvislosti s osobními financemi. To, že se člověk správně naučí řadu pojmů souvisejících s financemi, mu ještě nezaručí ideální úroveň finanční gramotnosti. (BALABÁN, 2009).

Důležitým aspektem je schopnost používat tyto znalosti a dovednosti pro efektivní řízení svých financí, schopnost učinit příslušná rozhodnutí a zařídit si tak celoživotní blahobyt. Osobní finanční gramotnost je více než jen schopnost vyrovnat kreditní kartu nebo si porovnat cenu. Obsahuje dovednosti, jako je dlouhodobá vize, plánování do budoucna, ale zejména trpělivost a kázeň v uplatňování těchto dovedností den po dni, v průběhu celého života. Na rozdíl od finančního vzdělání jsou do gramotnosti zapojeny i praktické dovednosti, jako matematické operace, vyhledání informací, orientace v právním systému. (DVOŘÁKOVÁ, SMRČKA, 2011)

Špatná nebo dokonce chybějící finanční gramotnost může vést ke špatnému finančnímu rozhodnutí, které může mít nepříznivý vliv na finanční zdraví jedince či jeho rodiny. Příčiny nedostatečné finanční gramotnosti jsou zejména: nízká úroveň znalostí ze světa financí, nedostatečné sebeuvědomění, nedostatečné sebeřízení

Ministerstvo financí (dále jen „MF“), Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“), Ministerstvo průmyslu a obchodu (dále jen „MPO“) a Česká národní banka (dále jen „ČNB“) se společně shodly na následující definici finanční gramotnosti: „Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace.“ (MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2010)

2.3 Ekonomická gramotnost

Ekonomická vzdělanost je širším pojmem než finanční gramotnost, kde je důraz kladen na objektivní znalosti specifických témat, vztahujících se k osobním financím. (MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2010)

Jedná se o postavení občana v ekonomice. Porozumění fungování domácností a státu, systému daní a transferů. Schopnost zajistit si příjem a orientovat se na pracovním trhu. Ekonomická vzdělanost zahrnuje oba výše zmíněné pojmy. Základem jsou teoretické znalosti, tedy finanční vzdělání a finanční gramotnost zahrnující navíc i schopnosti a dovednosti. Ekonomická vzdělanost s sebou přináší odpovědnost ocenit širší dopad finančních rozhodnutí. Ekonomicky gramotný občan má dovednosti, schopnosti a sebedůvěru uvědomit si finanční příležitosti, ví kam jít pro pomoc, volí mezi možnostmi na základě informací a realizuje efektivní kroky ke zlepšení svého finančního postavení. (DVOŘÁKOVÁ, SMRČKA, 2011)

2.4 Základní principy finančního vzdělání

Peníze byly, jsou a budou součástí našeho života. Proto nesmíme dopustit, abychom se podřizovali penězům, ale abychom je řídili. Pod slovem gramotnost si každý většinou představí znalost čtení a psaní. Ve skutečnosti se jedná o to, umět něco dobře. Pro potřeby finanční gramotnosti je nezbytné umět dobře řídit své finance a mít o nich přehled. Člověk může mít dobré známky ve škole, ale to ještě neznamená, že bude vždy správně řídit své finance. Škola se prostě zabývá studiem, ale ne praxí, která je pro finanční gramotnost rozhodující. Důležité je umět s penězi hospodařit a efektivně využívat produkty, které nám trh nabízí. (KIYOSAKI, 2005)

2.4.1 Hospodaření s penězi

Bohatý člověk zpravidla není bohatý kvůli tomu, že má velký příjem, ale kvůli tomu, že umí dobře zacházet se svými financemi a zvládá své výdaje. Bohatí lidé mají často i bohaté rodiče. Bohatí lidé se při výchově svých dětí zaměřují nejen na základní etické principy, ale také na dokonalé zvládnutí finančního vzdělání. Nejdůležitějším faktorem k úspěšnému hospodaření je trpělivost. Učit své děti trpělivosti se vyplatí. Děti jsou schopné již od 5-ti let věku pochopit systém prasátka či kapesného. (FINANČNÍ MAGAZÍN, leden 2009)

Výše závisí na možnostech rodinného rozpočtu a hlavně je zde možnost snižování, nebo zvyšování odměny v závislosti na dohodnutých pravidlech. I když není někdy příjemné mluvit o penězích, diskuze o penězích a finančních záležitostech v rámci domácnosti přiměje všechny členy o těchto věcech přemýšlet. Takto si člověk osvojí různé finanční pojmy, propojí si je s konkrétními případy a pozná hodnotu peněz. (PROUZA, 2008)

Velice účinný způsob, jak si uvědomit, kam peníze z rodinného rozpočtu směřují, je stanovovat si jednou za čas měsíční bilanci celé domácnosti. Na jedné straně máme příjem, což jsou zpravidla výplaty a všechno ostatní, co představuje přicházející peníze a na straně druhé jsou výdaje, peníze které odcházejí. Určit výdaje je obtížnější. Stanoví se tedy seznam naprosto všeho, za co se vydávají peníze. Pro lepší přehled lze seznam rozdělit do několika kategorií (jídlo, nájem, oblečení, doprava atd.). Výsledkem měsíční bilance je možnost uvědomit si své příjmy a výdaje. Pokud víte, za co vydáváte peníze, jste schopni rozhodnout, jak své útraty omezit. Z podstaty věci by výdaje neměly překračovat příjmy. (KIYOSAKI, 2005)

Pokud domácnosti zbývají volné finanční prostředky, měla by je využít k tvorbě rezervy. Výše rezervy by měla být minimálně hodnota tří měsíčních výdajů domácnosti. Smyslem rezervy je mít k dispozici finanční prostředky k pokrytí neočekávaných událostí (výměna rozbitého spotřebiče atd.). Pokud tato rezerva již existuje, není nutné ji navyšovat, ale peníze směřovat do různých forem spoření.

2.4.2 Obecné produkty

Není důležité znát detailní parametry každého produktu a úpěnlivě porovnávat, který je levnější atd. Důležité je ale vědět, jak který produkt funguje, pro jaké účely slouží a zda ho vůbec potřebuji. Pokud bude mít každý občan tyto obecné znalosti, bude se moci objektivně rozhodovat o využívání produktů. Nenechá se ovlivnit prodejními praktikami zástupců jednotlivých finančních institucí. To, že je nějaký produkt výhodný pro mého souseda nebo je na něj tento měsíc akce od poskytovatele ještě neznamená, že bude tento produkt vhodný i pro mé potřeby. Níže je uvedeno několik typů produktů, které jsou v ČR nejčastěji využívány a jejich stručná charakteristika.

ÚVĚR

Každý úvěr nás bude stát nějaké peníze navíc. Proto bychom se měli pořádně rozmyslet, zda věc, na kterou si chci půjčit, je opravdu tak nutná. Jsou věci, na které se našetří během několika měsíců, ale jsou i věci, na které bychom museli čekat roky, jako například bydlení, rozjezd podnikání... Obě tyto věci jsou v podstatě investice, bude to můj majetek i po splacení úvěru, v lepším případě mi bude vydělávat. Pokud si půjčím na něco, co během času spotřebuji a nepříspělo to nijak ke zvýšení mých příjmů, jedná se jen o vyhazování peněz. (KIYOSAKI, 2005). I když k tomu nás dnes a denně tlačí spotřební společnost. Pokud už se pro nějaký úvěr rozhodnu, pak vždy využiji banku, ne nebankovní společnost. Při výběru není důležitý jen úrok, ale i celkové náklady a další podmínky, jako předčasné splacení... Tak, jako věnujete čas výběru a zařízení bytu, musíte stejně vybírat i úvěr, který bude svým nastavením přesně vyhovovat vašim požadavkům. (SYROVÝ, TYL, 2009)

PENZIJNÍ PŘIPOJIŠTĚNÍ

Tento produkt vznikl k motivaci občanů odkládat část svých prostředků na důchod. Je spravován penzijními fondy. Stát podporuje každého účastníka peněžním příspěvkem v závislosti na výši jeho vkladu. Pro získání maximálního státního příspěvku je vhodné ukládat pět set korun měsíčně. Dále je tu výhoda daňová pro účastníky, kteří spoří více jak pět set korun měsíčně. Maximum obou výhod je dosaženo při měsíční platbě tisíc pět set korun. Existuje také možnost, aby do našeho připojištění přispíval náš zaměstnavatel. Jedná se dlouhodobý typ spoření, k penězům je možno se dostat nejdříve v 45, 50 či 60 letech v závislosti na tom, kdy byla smlouva uzavřena. Pro mladého člověka nemá význam dávat do tohoto typu produktu příliš mnoho prostředků, ale pro člověka v předdůchodovém věku má význam ukládat i tisícové částky. Tento produkt bývá často zaměňován s důchodovým pojištěním, které je v režii pojišťoven a nemá žádnou spojitost se státními příspěvky. Od 1.1.2013 se podmínky lehce změní, princip zůstává stejný. (SYROVÝ, TYL, 2009)

BĚŽNÝ ÚČET

Běžný účet je jedním z nejvyžívanějších produktů. Slouží nám k pohodlnému bezhotovostnímu styku. Dnešní doba nás nenutí nosit po kapsách velké množství hotovosti, stačí mít u sebe platební kartu. Pokud i tak potřebujeme nějakou hotovost, lze využít široké sítě bankomatů a pomocí platební karty si požadovanou částku vybrat. Běžný účet není určen na hromadění peněz, ale pohodlnému provádění transakcí v určitém okamžiku. Pokud se na účtu peníze hromadí, poskytujeme tak bezúročnou půjčku bance, za kterou ještě platíme poplatky. Jako alternativou jsou dnes spořicí účty, kam lze část prostředků převést, ale i tak je mít v relativně krátké době k dispozici. Na běžném účtu je vhodné ponechat prostředky, které bezpečně pokryjí mou měsíční spotřebu. (KALABIS, 2005), (RYAN, 2008)

STAVEBNÍ SPOŘENÍ

Stavební spoření je spořicí produkt se střednědobým horizontem šesti let. Stát podporuje účastníky příspěvkem podle výše jejich vkladů. Každému přispívá pouze na jednu smlouvu. Tzn. mít více smluv se nevyplatí. Maximum výhod získáme při roční platbě dvacet tisíc korun s dobou trvání šesti let. Do roční sumy dvaceti tisíc se zahrnují i příspěvky od státu a připsané úroky, tzn. že v dalším roce už platba nemusí činit celých dvacet tisíc. Pokud plánuji koupit auta v průběhu následujících tří let, má volba určitě nebude stavební spoření, protože peníze jsou zde vázané na minimální dobu šesti let. Zatím lze prostředky ze stavebního spoření využít i na jiné účely než pouze na účely spojené s bydlením. Brzy tomu asi už tak nebude a prostředky se budou muset využívat účelově. Proto je zásadní si toto uvědomit před podpisem smlouvy. Důležité je rozmyslet si, zda produkt využiji pouze na spoření nebo i na využití úvěru, což produkt také umožňuje. Podle toho si zvolím cílovou částku. Pokud budu chtít jen spořit, zvolím takovou částku, kterou jsem schopen za šest let naspořit, včetně příspěvků a úroků. Pokud uvažuji o financování bytu, za jeden milion korun, stanovím si cílovou částku jeden milion. Je zbytečné mít příliš vysokou cílovou částku, aniž bych ji využil, protože se z ní platí určité procento poskytovateli. (SYROVÝ, TYL, 2009)

ŽIVOTNÍ POJIŠTĚNÍ

Tento produkt má své místo během aktivního života dospělého člověka. Pojišťujeme si naše závazky pro případ smrti, úrazu, nemoci... Pokud nemám závazky, nepotřebuji ani pojištění. Pokud mám úvěr, živím děti a nemám naspořené miliony, přichází čas na životní pojištění. Naším zlovykem je mít jako první pojištěné auto, dům, děti a až nakonec možná sebe, ale kdo vydělává v domácnosti peníze? Je důležité si říct, co by mě muselo potkat, abych nemohl splácet úvěr... Zajistit se na tyto případy a na takové částky, díky kterým by má rodina byla schopna finančně přežít krizové období. Nemá smysl si pojišťovat zlomený prst, pokud pracuji jako telefonní operátor. Každé životní pojištění musí být nastaveno pro individuální potřeby pojištěného. Často bývá součástí

pojištění i spoření, ale stále se jedná o pojistku. Tento produkt není určený na spoření, už jen z důvodu vysokých poplatků, ve srovnání s produkty určenými výhradně na spoření. (DUCHÁČKOVÁ, 2005), (SYROVÝ, TYL, 2009)

2.5 Strategie finančního vzdělávání v ČR

Česká republika se po vzoru dalších států rozhodla k zavedení finančního vzdělávání svých občanů. Byla vytvořena národní strategie finančního vzdělávání (dále jen „strategie“), která je souborem postupů se záměrem zlepšit finanční gramotnost obyvatel České republiky. Ve strategii jsou popsány zásadní nedostatky a úkoly vedoucí k jejich řešení. Svou roli zde hrají aktivní účastníci s důrazem na zapojení subjektů státní správy. Např. MF, MPO, MŠMT, ČNB atd. Poskytnutím finančního vzdělání občanům stát docílí zvýšení jejich finanční gramotnosti, a tím pádem i lepší orientaci na finančním trhu.

Výchozím bodem této strategie byly již vytvořené postupy, související s ochranou spotřebitele. Problém finanční gramotnosti se řeší i na mezinárodní úrovni. V řešení se ČR snaží respektovat stanoviska Evropské unie (dále jen „EU“) a OECD a sladit krok, zejména z pohledu časového horizontu. Dodržování tvorby národních strategií dle stanovených dlouhodobých rámců je důležité, protože na tomto tématu pracují i orgány EU.

Nutnost zvýšit zájem o téma finanční gramotnosti přinesla finanční krize. (CHUCHVALCOVÁ, 2011)

Právě v této době se nejvíce ukázaly informační nedostatky lidí a jejich neschopnost si ve složitých finančních situacích poradit. S ohledem na tuto nedávnou situaci bylo na mezinárodní úrovni spuštěno hned několik konkrétních mezinárodních projektů. Například v roce 2008 byla v rámci OECD vytvořena mezinárodní skupina pro finanční

vzdělávání INFE¹, jejímž cílem je zejména zvýšení celosvětového povědomí o významu a důležitosti finančního vzdělávání a dále také podpora členských států ve vytváření jejich národních strategií finančního vzdělávání. V témže roce byl zprovozněn také mezinárodní webový rozcestník IGFE², který má sloužit jako jeden ze základních zdrojů informací z oblasti finančního vzdělávání, jejich zprostředkování a k podpoře aktivit INFE. V roce 2008 ustanovena Expertní skupina pro finanční vzdělávání jako poradní a konzultační orgán Evropské komise.

Velký význam při zvyšování finanční gramotnosti spotřebitelů v EU je přisuzován národním strategiím jednotlivých členských států, představujícím výsledek vzájemné spolupráce mezi státními orgány, finančními institucemi, spotřebitelskými organizacemi, školami, zaměstnavateli apod. Strategie na národní úrovni ČR popisuje finanční vzdělávání jako jeden ze tří základních pilířů ochrany spotřebitele na finančním trhu. Ochranu spotřebitele na finančním trhu zajišťuje ČNB. Finanční vzdělávání považuje za preventivní nástroj ochrany spotřebitele, z tohoto důvodu se do něj zapojuje svými projekty. Protože strategie počítá s budoucím zavedením finančního vzdělávání do škol, musí být její cíle v souladu s rámcovými vzdělávacími programy v základním a středním vzdělávání.

Současná strategie vychází z původního materiálu Strategie finančního vzdělávání z roku 2007. Na vytvoření textu se podílelo MF ve spolupráci s MŠMT a ČNB. Následně byl projednán Pracovní skupinou pro finanční vzdělávání a odráží tak široký konsensus všech zainteresovaných účastníků – veřejných institucí, profesních sdružení finančních institucí a sdružení spotřebitelů. Vzájemná shoda a spolupráce jsou důležitým prvkem ke zlepšení úrovně finanční gramotnosti české populace. Strategie zohledňuje změny jak v oblasti nabídky finančních produktů a služeb, tak i v chování občanů. Zaměřuje se i na změny v oblasti sociálního a důchodového zabezpečení a dalších očekávaných socioekonomických trendů, na důsledky důchodové a zdravotní reformy.

¹International Network on Financial Education, v současné době zastřešující více než 130 institucí z 60 členských států této skupiny

²International Gateway on Financial Education, <http://www.financial-education.org>

Strategie neřeší postup k uvedení konkrétních projektů a programů finančního vzdělávání. Jejím hlavním smyslem je jakási vize o pohledu na finanční gramotnost. Stanovuje společné cíle, obecné principy a prostředky k jejich dosažení. Realizace cílů by pak měla být specifikována v navazujících dokumentech. Pro oblast školního finančního vzdělávání byl již vytvořen dokument Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách.

Strategie shrnuje obecný přínos finančního vzdělávání, vazby na komplexní problematiku ochrany spotřebitele na finančním trhu a současný stav finanční gramotnosti občanů ČR, včetně dosavadních aktivit, které byly v této oblasti provedeny. Strategie obsahuje definici finanční gramotnosti, klíčové priority, principy a základní dvoupilířovou strukturu finančního vzdělávání. Závěr strategie vymezuje rámcové role pro efektivní spolupráci jednotlivých typů aktérů s důrazem na roli subjektů veřejné správy, doporučení pro cílenou přípravu programů a projektů finančního vzdělávání a akční plán definující konkrétní kroky MF, MŠMT a ČNB v oblasti finančního vzdělávání v období 2010 – 2015.

(MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2010)

DOSAVADNÍ KROKY

ROK 2006

- Přípravné práce na spuštění koordinovaného finančního vzdělávání v ČR.
- Schválení Strategie finančního vzdělávání v rámci rezortů financí a školství.
- Činnost zahájila Pracovní skupina pro finanční vzdělávání řízená MF. (zástupci státu, profesní asociace, spotřebitelské organizace a experti na oblast vzdělávání)
- Pracovní skupina projednala Strategii finančního vzdělávání a Standardů finanční gramotnosti.
- Transformace Pracovní skupiny na stálou platformu. Složení skupiny plně odpovídá mezinárodním doporučením.

ROK 2007

- MŠMT s MF vydalo Standardy finanční gramotnosti (součást materiálu Systému budování finanční gramotnosti na základních a středních školách)
- Zahájena podpora pedagogických pracovníků - vydání metodických publikací, poskytování akreditovaného vzdělávání, vysokoškolské studijní programy.
- Podpora finančního vzdělávání byla zařazena jako jedna z priorit do výzev Evropského sociálního fondu – OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost

ROK 2010

- Objektivní měření finanční gramotnosti obyvatel ČR za přispění členů Pracovní skupiny.

ROK 2011

- Měření finanční gramotnosti na mezinárodní úrovni, OECD.

(MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2010)

2.5.1 Význam finančního vzdělávání

Finanční vzdělávání je velice důležité zejména pro oblast ochrany spotřebitele na finančním trhu. Prakticky se jedná o zajištění informovanosti, dostupnosti transparentních, srozumitelných informací a tím spotřebiteli zajistit adekvátní postavení ve smluvním vztahu, ale také ochranu a efektivní prosazování jeho spotřebitelských práv. Informovaný, vzdělaný občan jako spotřebitel s vyváženým postavením ve smluvním vztahu je plnohodnotným účastníkem na finančním trhu a je schopen přijímat odpovědná rozhodnutí. Oblast finančních produktů je dynamická oblast, která se rychle mění. Není v silách běžného občana všechny tyto změny stále sledovat. Ovšem k zajištění finančních situací, týkajících se jeho rodiny, by měl být aktivní a měl by si umět vyhledat informace a orientovat se v nich. Hlavně pokud jde o uvědomění si budoucích důsledků, zejména s ohledem na prevenci předlužení a zajištění se na stáří. V

konečném důsledku přispívá finanční vzdělávání k rozvoji české ekonomiky, společnosti jako takové a k udržitelnému rozvoji.

Nedostatečná finanční gramotnost se projevila zejména na počátku finanční krize, kdy mnoho lidí dohnala dluhová past, překvapil je výpadek příjmu atd. V USA byl tento jev mnohem silnější, ale jen díky tomu, že na americkém trhu byly dostupné i rizikové produkty, které u nás nejsou, a nebo jsou klienti odmítáni pro nesolventnost. V České republice existuje řada ochranných mechanismů³ pro spotřebitele, i přesto ale dochází k nárůstu počtu zadlužených domácností, lidí, kteří nejsou schopni splácet své závazky, počtu exekucí. Proto nejde donekonečna chránit spotřebitele pasivně řadou omezení, nařízení pro poskytovatele, ale aktivně s důrazem na finanční vzdělávání. Je nutné umožnit tak spotřebitelům, aby se alespoň částečně dokázali před nástrahami finančního světa chránit sami. (MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2010)

2.5.2 Prioritní oblasti pro budoucnost

Aktivní a odpovědná účast na finančním trhu

Spotřebitelé musí na finančním trhu vystupovat aktivně. Nestačí jen znalost svých práv, ale důležitější je jejich vymáhání. Pokud si spotřebitelé nenechají líbit neoprávněně naúčtované bankovní poplatky, chybné vyúčtování od mobilních operátorů, i když to bude v řádu desítek či sto korun, bude to mít pozitivní dopad na chování trhu. Je samozřejmé si toto dovolit jen s pevným informačním zázemím.

Prevence proti předlužení

Stále častěji se dnes setkáváme s rostoucím zadlužováním českých domácností. Samozřejmostí se stalo vlastní bydlení, rodinná dovolená atd. Od roku 2002 se začaly prudce zvedat objemy poskytovaných úvěrů. Tento dynamický vývoj trval do roku

³ Např. od 1.1.2002 musí poskytovatelé úvěrů uvádět veškeré náklady pro klienta (RPSN), nejen roční úrokovou sazbu

2007, kdy bylo poskytnuto vůbec nejvíce úvěrů. Bohužel finanční krize ukázala nedostatky ve finančním plánování lidí a ti se rázem ocitli v problémech své úvěry splácet. Podíl těchto lidí stále narůstá. Roste i počet nařízených exekucí a žádostí o osobní bankrot⁴. Alarmující je i to, že přibližně 17% úvěrů se uskutečňuje přes nebankovní subjekty⁵. Nejproblematictější jsou nízkopříjmové domácnosti, které svou platební neschopnost často řeší spotřebitelskými úvěry a dostávají se tak do dluhové pasti. Občané by se tak proto měli naučit orientovat v jednotlivých typech úvěrů. Měli by umět rozpoznat své možnosti a situace, kdy se zadlužují jen z rozmařilosti nebo za účelem dlouhodobé investice.

Zajištění na stáří

Počet důchodců roste, zatímco počet těch, kteří platí sociální pojištění, naopak klesá. V současné době připadá na jednoho důchodce jen něco málo přes dva pracující. Pokud přihlídneme k demografickému vývoji, bude se toto číslo stále snižovat. Budoucí důchodci nebudou moci spoléhat pouze na státní zabezpečení, ale částečně si budou muset spořit i sami. Proto by měli dostat informace o možných variantách jak se na stáří zabezpečit a principy finanční problematiky. (MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2010)

2.5.3 Principy finančního vzdělávání

Princip obecnosti

Projekty finančního vzdělávání mají svým charakterem rozvíjet a zvyšovat úroveň finanční gramotnosti ve smyslu základní orientace a přehledu o finančních produktech či službách, přičemž se nesmí týkat propagace konkrétních produktů a služeb.

Princip odbornosti

⁴ Částečné oddlužení dle insolventního zákona č. 182/2006 Sb.

⁵ Nejsou součástí bankovního sektoru, poskytují úvěry bez zajištění, ale s vysokými úroky

Pro úspěšné a správné šíření finančního vzdělávání je nutné, aby byl jejich obsah korektní po odborné stránce a aby byla zajištěna také odborná úroveň vzdělavatelů. Tyto osoby by měly disponovat dostatečnými schopnostmi a dovednostmi jak z oblasti vzdělávání, tak odborné oblasti financí.

Princip zacílení

Konkrétní projekty či programy by měly jasně vymezit cílovou skupinu, pro kterou jsou určeny, a využívat vhodné informační kanály vzhledem ke zvolené cílové skupině tak, aby nedocházelo k chybné interpretaci. (MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2010)

2.5.4 Cílové skupiny

Z pohledu specifikace a účinného řízení projektů finančního vzdělávání je vhodné provádět segmentaci, v našem případě segmentaci obyvatel ČR. Cílové skupiny můžeme rozdělit z hlediska jejich určitých potřeb a to jak z hlediska specifických životních situací, tak z hlediska fáze životního cyklu. Jednotlivé programy finančního vzdělávání se pak orientují a přizpůsobují právě těmto charakteristickým cílovým skupinám.

CÍLOVÉ SKUPINY DLE SPECIFICKÉ ŽIVOTNÍ SITUACE

- Žáci - fáze bez zdrojů a závazků
Závislost na rodičích
- Studenti a mladí dospělí – fáze nízkých úspor
Částečně závislí na rodičích, nestabilní příjem=brigády, osamostatňování
- Rodiny s dětmi – fáze půjček
Zadlužení spojené s pořízením vlastního bydlení
- Samostatná domácnost – fáze investic
Lidé, kteří vydělávají, ale už neživí děti
- Důchodový věk – fáze čerpání úspor

CÍLOVÉ SKUPINY DLE FÁZÍ ŽIVOTNÍHO CYKLU

- Předlužené domácnosti
Domácnosti, které nejsou dlouhodobě schopny splácet své závazky
- Skupiny se specifickými potřebami
Zdravotně postižení, menšiny atd.
- Skupiny ve specifické situaci
Ztráta zaměstnání, nemoc, rozvod atd.

(MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2010)

2.5.5 Dvoupilířová struktura finančního vzdělávání

Finanční vzdělávání je určeno pro všechny obyvatele ČR bez ohledu na věk. Strategie počítá s vymezením struktury na dva pilíře, a to z důvodu odlišných nároků na děti a dospělé. První pilíř je pilíř „počáteční“, a do něho patří vzdělávání dětí od mateřských škol po školy střední. Následuje pilíř „další“, neboli celoživotní, spadají sem veškeré aktivity mimo první pilíř. Jde zejména o vzdělání dospělých.

Počáteční vzdělávání

Počátečního vzdělávání je v rukou státu, který dohlíží na jeho úroveň. Konkrétní činnosti jsou prováděny prostřednictvím MŠMT. MF a ČNB poskytují podporu pro začlenění finančního vzdělávání do tohoto pilíře. V prosinci 2005 byl vypracován Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách, za podpory MF, MŠMT a MPO.

System budování finanční gramotnosti na základních a středních školách popisuje proces začleňování finančního vzdělávání do počátečního vzdělávání. System je tvořen těmito kroky:

- Vytvořit standard finanční gramotnosti pro žáka 1. a 2. stupně základní školy
- Vytvořit standard finanční gramotnosti pro žáka střední školy
- Zařazení standardů finanční gramotnosti do rámcových vzdělávacích programů pro základní a střední vzdělávání
- Vytvoření metodických doporučení školám pro vzdělávání žáků a tvorbu a realizaci školních vzdělávacích programů
- Zařazení témat finančního vzdělávání do vzdělávacích programů v rámci systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků
- Revize Systému budování finanční gramotnosti na základních a středních školách v souladu s vývojem finančních trhů a potřeb žáků

Další vzdělávání

Další vzdělávání je spravováno především soukromým sektorem. Z pohledu subjektů se jedná o profesní sdružení finančních institucí, sdružení spotřebitelů nebo veřejnou správu. Tento pilíř je zaměřen na dospělou populaci, tedy spotřebitele.

System dalšího vzdělávání tvoří tyto kroky:

- Efektivní spolupráce subjektů veřejné správy, profesních sdružení finančních institucí a sdružení spotřebitelů v rámci Pracovní skupiny
- Revize Standardu finanční gramotnosti dospělého občana v souladu s vývojem na finančním trhu
- Vstupní ověření úrovně finanční gramotnosti české populace a přehled existujících projektů finančního vzdělávání

- Výběr projektů k pokrytí priorit finančního vzdělávání a posouzení možností jejich případné dotační podpory
- Tvorba a průběžná aktualizace projektů finančního vzdělávání
- Pravidelné monitorování úrovně finanční gramotnosti občanů
- Mapování projektů v rámci finančního vzdělávání

(MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2010)

2.5.6 Role subjektů

Ministerstvo financí

Orgán starající se o oblast ochrany spotřebitele na finančním trhu. Drží záštitu nad finančním vzděláváním, protože díky němu lze spotřebitele účinně chránit. V počátečním vzdělávání podporuje proces implementace finančního vzdělávání do rámcových vzdělávacích programů pro základní a střední školy, obzvláště po obsahové stránce. V dalším vzdělávání zajišťuje činnosti Pracovní skupiny. Prostřednictvím této skupiny dochází k diskuzi se všemi stranami z oblasti finančního vzdělávání. MF řídí Výkonný výbor Pracovní skupiny, mimo to konzultuje projekty finančního vzdělávání dospělých.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Člen Pracovní skupiny zaměřující se zejména na první pilíř strategie. Vydává rámcové vzdělávací programy pro základní a střední vzdělávání a implementuje do nich Standardy finanční gramotnosti. To vše s ohledem na věk žáků. Realizace vzdělávání pedagogických pracovníků je zajištěna prostřednictvím Národního institutu pro další vzdělávání, přímo řízenou organizací MŠMT.

Ministerstvo průmyslu a obchodu

Činnosti MPO jsou úzce spjaty se sdruženími spotřebitelů. Finanční vzdělávání spotřebitelů, považují za nejúčinnější nástroj ochrany spotřebitele. Ministerstvo

poskytuje dotace spotřebitelským organizacím na realizaci projektů vedoucích k podpoře finanční/spotřebitelské gramotnosti. Podporuje činnost spotřebitelských organizací v poradenské oblasti dospělých.

Česká národní banka

Instituce zainteresovaná v obou pilířích strategie. U počátečního vzdělávání podporuje přípravu učitelů pro výuku finanční gramotnosti. Organizuje vzdělávací programy a spolupracuje s portálem www.rvp.cz⁶. Podporuje zavedení výuky finanční gramotnosti na pedagogických fakultách. V druhém vzdělávacím pilíři realizuje ČNB své vzdělávací projekty za podpory médií, univerzit třetího věku a svého webu. ČNB se snaží pro realizaci svých projektů využít zkušenosti z dozoru nad ochranou spotřebitele. ČNB je členem Pracovní skupiny a Výkonného výboru.

Ministerstvo práce a sociálních věcí

Zaměřuje se především na poskytování finančního vzdělání osobám zaměstnaných na úřadech práce, v sociálních službách nebo sociálním pracovníkům. Podporuje finanční vzdělávání obyvatel, kteří jsou v tíživé sociální situaci.

Ministerstvo vnitra

Koordinuje činnosti spojené s finančním vzděláváním ve státní správě. Vyvíjí činnosti k posílení prevence proti kriminalitě a extremismu, protože vidí souvislosti mezi těmito oblastmi a finančním vzděláváním.

Profesní sdružení

Jedná se o instituce působící na finančním trhu. Mají velký význam pro spotřebitele, kterým poskytují informační zázemí. Jde např. organizace zastupující zájmy bank, pojišťoven nebo finančních zprostředkovatelů.

Sociální partneři

Jedná se o odbory a zaměstnavatele. Pole působnosti těchto subjektů jsou

⁶ Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů

pracovněprávní vztahy a zaměstnanost. Prostřednictvím finančního vzdělávání se snaží pozitivně ovlivňovat zaměstnaneckou veřejnost.

Nestátní neziskové organizace

Jsou to zejména spotřebitelská sdružení, organizace působící v sociální oblasti a další neziskové subjekty. Tyto subjekty jsou nepostradatelné v ochraně spotřebitele. Nabízí široké spektrum projektů v rámci finančního vzdělávání. Snaží se rozkrývat informace o produktech, které jejich prodejci často zamlčují.

Vzdělávací instituce

Mohou být spravované státem nebo soukromými zřizovateli. Státem zřizované jsou zejména školy se svými rámcovými vzdělávacími programy pro žáky. Dále existuje řada vzdělávacích institucí jiných zřizovatelů s vlastními projekty pro vybrané cílové skupiny.

Média

S postupem času roste význam tohoto subjektu. Přináší důležité informace rychle a často zajímavějším způsobem. Subjekty můžeme rozdělit na veřejnoprávní a soukromá média. Konkrétně se jedná o články v novinách, pořady v TV, informační webové stránky atd.

(MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2010)

2.5.7 Akční plán

Níže je uveden akční plán, ve kterém je obsažen celý systém finančního vzdělávání v ČR. Jsou v něm zahrnuty pouze aktivity subjektů veřejné správy. Akční plán tvoří 14 úkolů, kde je pro každý úkol uveden předpokládaný termín realizace a jeho odpovědný subjekt z řad veřejné správy.

(MINISTERSTVO FINANCÍ ČR, 2010)

Tabulka č. 1: Akční plán, Strategie finančního vzdělávání, verze 2010

Úkol/aktivita	Počáteční vzdělávání		Další vzdělávání	
	Termín	Odpovědný subjekt	Termín	Odpovědný subjekt
1. Vytvoření Standardů finanční gramotnosti	splněno		splněno	
2. Vstupní ověření úrovně finanční gramotnosti populace	-		2010	MF a ČNB
3. Vstupní přehled projektů finančního vzdělávání	splněno		splněno	
4. Implementace standardů finanční gramotnosti do rámcových vzdělávacích programů	2007 - 2013	MŠMT		
5. Metodická doporučení školám a zařazení témat finančního vzdělávání do vzdělávacích programů v systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků	2008 - 2013	MŠMT		
6. Výběr projektů a posouzení možností jejich případné dotační podpory	-			MPO
7. Monitorování úrovně finanční gramotnosti populace	-		průběžně	MF a ČNB
8. Mapování projektů finančního vzdělávání, včetně identifikace problémových oblastí a nepokrytých cíl. sk.	průběžně		průběžně	
9. Realizace vzdělávání zaměstnanců úřadů práce	-		2011	MPSV
10. Revize Standardů finanční gramotnosti	2014	MŠMT v součinnosti s MF a ČNB	2014	MŠMT v součinnosti s MF a ČNB
11. Revize Systému budování finanční gramotnosti na základních a středních školách	2014	MŠMT v součinnosti s MF a ČNB		
12. Revize finančního vzdělávání spotřebitelů (včetně standardů a opatření)	-		dle potřeby	MF v součinnosti s ČNB
13. Revize Národní strategie finančního vzdělávání	2015	MF v součinnosti s MŠMT a ČNB	2015	MF v součinnosti s MŠMT a ČNB
14. Zajištění činnosti Pracovní skupiny a řízení jejího Výboru	průběžně	MF v součinnosti s MŠMT a ČNB	průběžně	MF v součinnosti s MŠMT a ČNB

Zdroj: Ministerstvo financí ČR

2.6 Současný stav finanční vzdělanosti v ČR

Na tom, že finanční vzdělanost dospělé populace v České republice je překvapivě nízká, se shodují téměř všichni. Pozitivním jevem je snaha, zejména Ministerstva financí a České národní banky, zlepšit orientaci na finančním trhu pro české spotřebitele. Jestliže se rozhodli podporovat činnosti v oblasti podpory finanční vzdělanosti, je důležité znát počáteční stav, aby bylo následně možné porovnat, zda bylo v této oblasti dosaženo nějakého zlepšení. K podpoře finanční gramotnosti dochází již několik let, ale intenzivně až poslední 1-2 roky. Právě z tohoto důvodu Ministerstvo financí společně s Českou národní bankou připravilo šetření zaměřené na zjištění úrovně finanční gramotnosti české populace.

Tento výzkum probíhal v září 2010 prostřednictvím společnosti STEM/MARK, a.s. Cílem výzkumu bylo zmapovat finanční gramotnost dospělé populace ČR na základě objektivních znalostí v následujících oblastech: domácí finance, vytváření rezerv, finanční produkty, chování a zvyklosti ve světě financí, smlouvy a stížnosti. Součástí českého dotazníku byly i otázky z mezinárodního šetření OECD⁷. Na základě těchto informací OECD zveřejnila na konci roku 2011 srovnání mezi zapojenými zeměmi.

S využitím informací z již uskutečněných výzkumů okomentuji stav finanční vzdělanosti. Pro potřebu zhodnocení stavu v České republice využiji výstupy společnosti STEM/MARK, a.s. Z každé zkoumané oblasti vyberu výstup, který se mi jeví jako důležitý, zajímavý. Pro rozsáhlost výzkumu není možné interpretovat veškerá zjištění, kterých bylo dosaženo.

Finanční gramotnost není slabou stránkou pouze v České republice, řeší ji téměř každý stát. V další části bude uvedeno mezinárodní srovnání vnímání finanční vzdělanosti. Zamyslíme se nad rozdílnými výsledky v jednotlivých zemích.

(STEM/MARK, A.S., 2011), (E15, 2011)

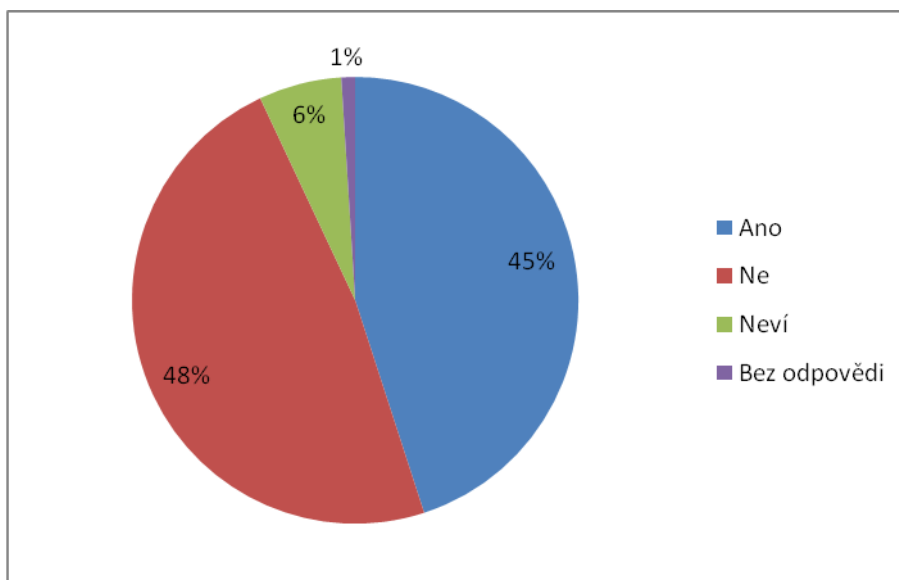
⁷ Organisation for Economic Co-operation and Development

2.6.1 Výzkum 2010 STEM/MARK, a.s.

DOMÁCÍ FINANCE

- O svých vlastních penězích má přehled 92 % lidí. V případě, že je v domácnosti více než jedna ekonomicky aktivní osoba, má o penězích domácnosti přehled 79 % lidí.
- O pravidelném hospodaření domácnosti rozhoduje samo 44% respondentů a dalších 33 % společně s jiným členem domácnosti.
- Rozpočet si tvoří 45 % domácností, z nichž 95 % alespoň někdy jeho dodržování kontroluje. Z domácností, které si rozpočet sestavují, jej 44 % tvoří na měsíc dopředu.
- Většinu účtenek si schovává 37 % lidí.

Graf č.1: Dělá si Vaše domácnost finanční rozpočet?, v % z 1005 dotázaných

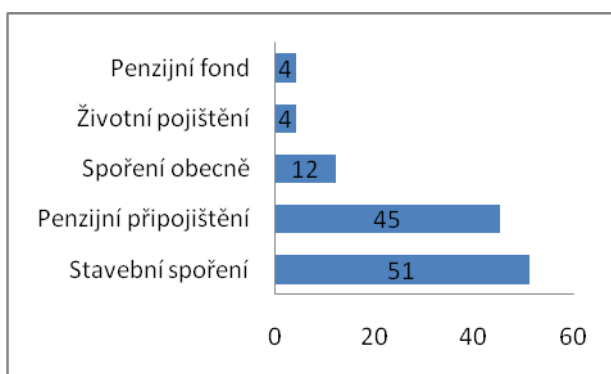

Zdroj: STEM/MARK, a.s.

VYTVÁŘENÍ REZERVY

- Pravidelně si odkládá peníze stranou jako rezervu 60 % lidí, z nichž dvě pětiny nechává peníze na běžném účtu.
- Nový dražší spotřebič je schopno ihned zakoupit 65% domácností.
- Rezervy pro případ ztráty příjmu si tvoří 35 % lidí, na běžném účtu je nechávají opět dvě pětiny z nich.
- O zajištění na stáří již přemýšlelo 59 % lidí. Z důchodu hodlá své potřeby ve stáří financovat 45 % z nich, z penzijního připojištění 43 % a z úspor pak 30 % z nich.
- Třetina lidí si rezervy na stáří nevytváří, přičemž většina říká, že není z čeho.
- Z grafu je patrné, že Češi volí spíše konzervativní formy spoření. Jedním z oblíbených spořicích produktů se vyskytlo životní pojištění, což už z názvu „pojištění“, nekoresponduje se spořicíím produktem.
- Nejvíce dotázaných si spoří na stáří prostřednictvím stavebního spoření. Tento produkt sice je určen na spoření, ale za jiným účelem.

Graf č.2: Jak si spoříte na stáří?, v %

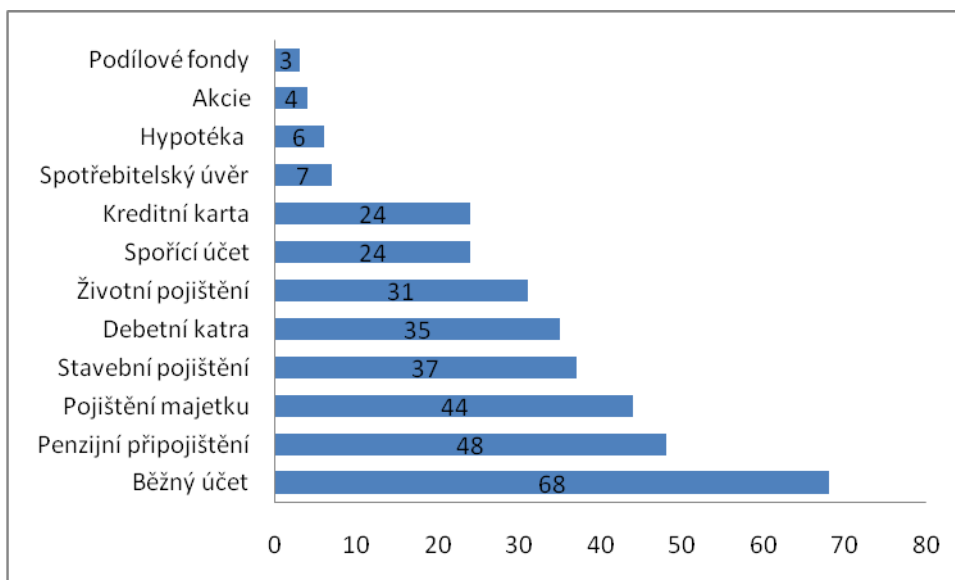

Zdroj: STEM/MARK, a.s.

FINANČNÍ PRODUKTY

- Většina lidí zná velmi širokou škálu finančních produktů, využívají však většinou jen ty základní.
- Využívají se zejména konzervativní formy produktů.
- Nejčastější zdroje informací: informace od zaměstnanců pobočky, informace nalezené na internetu, doporučení nezávislého poradce a doporučení známých/příbuzných nepracujících v oblasti financí.
- Potvrzuje se i pravidlo, že Češi si raději pojistí majetek než sami sebe.
- Internetbanking využívá 33 % lidí
- Nejdůležitějším kritériem pro výběr úvěru je výše měsíční splátky (80 %) a úroková sazba (71 %), přičemž u úvěrů jsou důležitější jiné podmínky.

Graf č.3: Jaké produkty využíváte? v % z 1005 dotázaných, možno více odpovědí

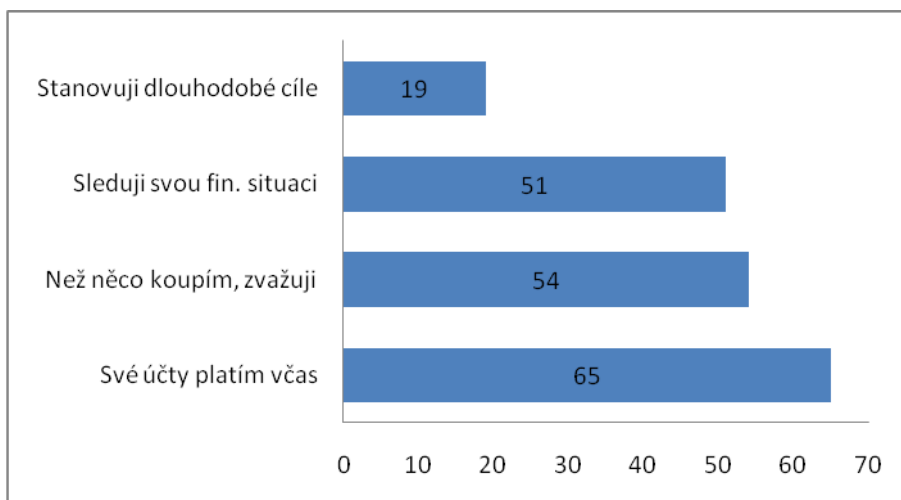

Zdroj: STEM/MARK, a.s.

CHOVÁNÍ A ZVYKLOSTI VE SVĚTĚ FINANCÍ

- Své účty platí vždy včas 65 % lidí. Dlouhodobé finanční cíle si stanovuje pouze 19 % lidí. Přičemž právě stanovování si dlouhodobých cílů je významnou součástí dobré finanční gramotnosti
- Lidé jsou při výběru spořicíh a investičních produktů opatrní. Co nejméně rizikové produkty si rozhodně vybírá 63 % respondentů.
- S nápadem vzít si na dovolenou úvěr a zaplatit o 20 % více nesouhlasí 69 % lidí. Nicméně s úvěrem na televizi již nesouhlasí jen 35 % respondentů.
- Necelé čtvrtině (23 %) lidí se v minulých 12 měsících stalo, že jejich příjem nepokrýval životní náklady, polovina z nich to řešila tím, že omezila výdaje.
- Kdyby lidé nemohli splácet splátky či platby, 64 % z nich by o tom předem informovalo své věřitele.
- V minulých 12 měsících se 15 % lidí stalo, že nezaplatili včas splátky; 71 % z nich to řešilo tak, že platbu odložili.
- Čtvrtina (23 %) lidí by své peníze vložila i do zjevně podezřelé investiční nabídky.
- Většina (81 %) lidí ví, že vklady v bankách jsou pojištěny, přičemž třetina z těch, kteří vědí, že jsou vklady u bank pojištěny, tvrdí, že ví, do jaké výše. Ve skutečnosti to ale ví jen necelá pětina ze všech respondentů.
- Jen necelá třetina lidí ví, co znamená zkratka RPSN. Přesně rozepsat tuto zkratku dokáže necelá třetina z těch, kteří tvrdí, že vědí, co znamená.
- Jen 17 % lidí dokáže správně spočítat úročení úvěru. Třetina lidí zná rozdíl mezi p.m. a p.a.
- Naprostá většina lidí nedokáže odhadnout míru loňské inflace, ale tři pětiny lidí vědí, co by se v případě zvýšen inflace stalo s jejich penězi.

Graf č.4: Hospodaření s penězi, v %

Zdroj: STEM/MARK, a.s.

SMLOUVY A STÍŽNOSTI

- Obdrženou smlouvu si lidé nejčastěji pečlivě přečtou a na nejasnosti se zeptají (36 %).
- Všem ve smlouvách rozumí jen o málo více než desetina lidí
- Třetině lidí se stalo, že jim byla předložena tak dlouhá smlouva, že ji nepřečetli celou.
- Dvěma pětina lidí se stalo, že jim byla předložena tak komplikovaná smlouva, že některým pasážím nerozuměli.
- Jen 6 % lidí si již někdy na nějaký finanční produkt stěžovalo, či jej reklamovalo.
- Lidé by se v případě, že by finanční instituce jejich stížnost neuznala, nejčastěji obraceli na právníky a soudy.

STEM/MARK, A.S., 2011, (E15, 2011)

2.6.2 Vnímání finanční gramotnosti ve světě

Finanční gramotnost se liší zejména v pojetí západního a východního světa. V takových ekonomikách jako jsou Spojené Státy Americké, Velká Británie nebo Austrálie lidé přistupují k penězům jiným způsobem než lidé v ČR a východní Evropě. Rozdíly jsou dány odlišným stylem myšlení, zapříčiněným hlavně historickým vývojem.

Západní země mají více zkušeností s kapitálovým trhem. Zkušenost plyne z dlouhé řady let, během kterých se lidé postupně na trhu naučili orientovat. V těchto zemích nemají lidé zpravidla problém s výší svých příjmů. (HILL, 1990) Průměrné platy zde patří k těm nejvyšším. Orientace tedy směřuje spíše k redukci výdajů. Nepodléhat spotřebním tlakům a raději se zamyslet, kam výhodně investovat. Lidé více plánují a mají jasné cíle. Většina usiluje o finanční nezávislost. Podpora ze strany státu v oblastech jako školství, zdravotnictví nebo podpora v důchodovém věku je zde velmi malá, proto se s ní ani moc nepočítá. Každý raději spoléhá sám na sebe a na své zajištění. Při tvorbě investičních portfolií nejsou účastníci příliš konzervativní. Cílem je proměnit své úspory na aktivní příjmy. (KIYOSAKI, 2005)

U nás jsou finanční návyky jiné, někdy dokonce zcela opačné. Dlouhou dobu zde byli lidé zvyklí ukládat si své peníze jen do jedné instituce, do jednoho produktu. Po otevření trhu přišla řada nových možností, což ovšem vedlo k lehké dezorientaci a nedůvěře. Lidé se nekoukají jen na stranu výdajů, ale i na stranu příjmů. Často dochází k porovnávání se západními státy, kolik mají oni a kolik máme my! Standardem se stalo vlastní bydlení, minimálně jeden automobil, dovolená atd. Každý to chce mít. Často ovšem již nezbyvá na finanční zajištění své budoucnosti. Lidé stále silně věří v podporu od státu. Chybí motivace k vlastnímu spoření na stáří. Pokud se spoří, tak většinou ve střednědobém horizontu prostřednictvím velice konzervativních forem. Pouze malá skupina je ochotna nést investiční riziko, za cenu vyšších výnosů. Postupem času se zažité návyky mění a jsme na cestě k západnímu stylu myšlení. (KOHOUT, 2008)

3 Finanční vzdělávání veřejnosti v ČR

Na území ČR se problematikou finančního vzdělávání zabývá již řada institucí, organizací atd. Výchozím bodem pro vytvoření vlastního projektu je tedy zmapování aktuální situace na trhu. Tedy, čím už se dnes jaká organizace zabývá. V této kapitole jsou zahrnuty všechny organizace či různé projekty, spojené s finančním vzděláváním, které se podařilo nalézt. Pro každou jednotlivou organizaci jsou uvedeny základní informace. Cílem, je nalézt oblasti s nejnižším pokrytím, které bude snadnější zjistit ze závěrečné přehledné tabulky, viz přílohy.

Velký význam zde hraje roli i způsob financování, protože se zde setkáváme zejména s neziskovými organizacemi, nadacemi atd. Spolu s hledáním příležitostí pro nový projekt se musíme zaměřit i na hledání vhodného způsobu financování.

3.1 Zavedené projekty v ČR

Tato část zahrnuje 56 různých projektů, které jsou různými způsoby zaměřeny na podporu finanční vzdělanosti i finanční gramotnosti. Konkrétní seznam a podrobné informace o jednotlivých projektech jsou k dispozici v přílohách této práce. Tato kapitola je zaměřena spíše na vybrané oblasti a cílové skupiny projektů.

Začněme tedy s nejčastějšími oblastmi, ve kterých můžeme naše vybrané projekty najít. Oblasti jsou řazeny od nejvyužívanější. Pro každou oblast jsou uvedeny charakteristické znaky, výhody a nevýhody ve spojení s efektivitou finančního vzdělávání. Zařazeno je 5 oblastí: internet, osobní setkání v podobě nejrůznějších kurzů, seminářů atd., výukové materiály, TV a moderní interaktivní programy. Viz. Graf č. 5.

INTERNET

Nejčastější formou, jak vzdělávat obyvatele ČR, je internet. Jedná se jednostranný přísun informací, se kterými si musí uživatel naložit, jak uzná za vhodné. Ve většině případů se jedná o vysvětlení nejrůznějších pojmů či praktických rad z oblasti financí. Vyskytují se zde také elektronické poradny, kam mohou lidé psát své dotazy a zpět se jim dostávají rady od kompetentních osob. Tento typ vzdělávání vyžaduje vlastní úsilí jedince vyhledat si informace a následně si je sám pro sebe interpretovat. Jedná se čistě o finanční vzdělávání. Už ze smyslu internetu je přístup a směřování obsahu stránek pro širokou veřejnost. Řada stránek je opravdu zajímavých, ale bohužel málo navštěvovaných. Tento typ je sice nejrozšířenější, snadno dostupný, ale zároveň nejméně efektivní.

SEMINÁŘE, KURZY, HRY...

Po internetové oblasti přichází s celkem vysokým zastoupením nejrůznější semináře, kurzy atd. Oblast elektronického vzdělávání je s tou osobní často propojena. Existuje řada projektů, které provozují jak vzdělávání přes internet, tak i organizují různá sezení, školení, semináře atd. V této oblasti už pomalu přecházíme od finančního vzdělávání k činnostem podporujícím finanční gramotnost. Nejrůznější druhy osobních předávání informací jsou zaměřeny především na žáky ZŠ, SŠ a jejich pedagogy.

Přínos pro účastníky závisí především na pojetí daného semináře. Některé jsou pojímány spíše přednáškově, tedy výkladem teoretických zásad finančního vzdělání. Jiné aktivně zapojují účastníky do diskuze a řeší se nejrůznější možné situace, které mohou člověka během jeho života potkat. Asi nejefektivnější formou je hraní stolní hry Cashflow, které simulují průběh aktivního života jedince mezi 30 a 60 rokem života. Hráč vidí, jaké bude mít jeho současné rozhodnutí vliv na jeho budoucnost. Nevýhodou může být, že zejména děti jsou zvyklé, i díky počítačovým hrám, rychle se vžít do děje hry, ale po jejím skončení si zásady nedokáží vztáhnout do své reality.

VZDĚLÁVACÍ MATERIÁLY

Vzdělávacími materiály jsou myšlené letáky, brožury, učebnice. Jedná se o informace, které lze nalézt i na internetu, v tištěné podobě. Ne každý totiž aktivně hledá na internetu informace týkající se finančního vzdělávání. Takovéto materiály mohou dostat žáci ve školách, nezaměstnaní na úřadu práce nebo důchodci. Opět se jedná jen čistě o finanční vzdělávání. Člověk si materiál v lepším případě prostuduje, ale není tu zpětná vazba, prostor vysvětlit si nejasnosti.

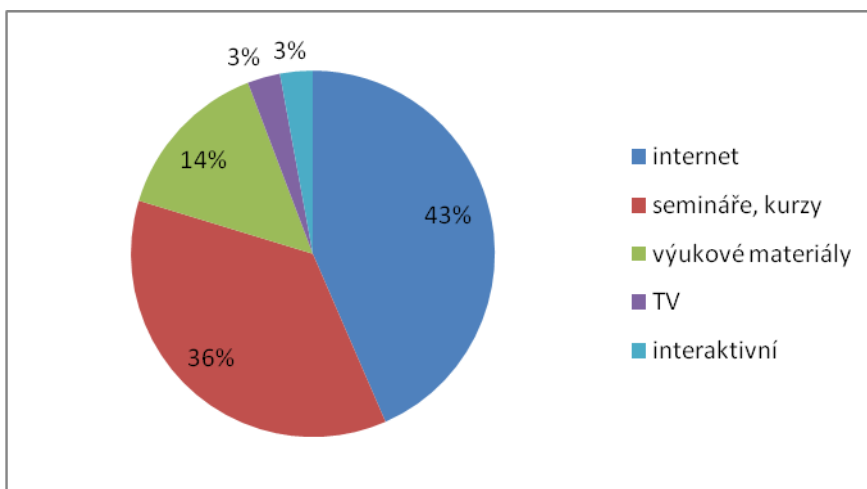
TV

S rostoucím počtem spotřebitelů, obracejících se na média s žádostí o pomoc, roste i počet odvysílaných pořadů v TV. Existuje pár projektů, které se na konkrétních případech snaží prostřednictvím reportáže názorně ukázat, jak mohou někteří z nás dopadnout, pokud podepíší nevýhodný úvěr, nepřečtou si obchodní podmínky atd. V reportážích jsou nejčastěji skloňovány problémy předlužených domácností. Reportáž obvykle začíná chybným rozhodnutím spotřebitele, následuje skutečnost, kterou rozhodnutí způsobilo a pokus o co nejlepší řešení daného problému. Velkým plusem je fakt, že reportáže jsou zaměřeny na aktuální problémy, se kterými se potýká řada obyvatel ČR. Problémem je, jak dostat k obrazovkám právě ty, kteří by to potřebovali vidět!

NOVÁ MÉDIA

S nárůstem využití moderních technologií v běžném životě se do této oblasti pustilo i několik projektů finančního vzdělávání. Jedná se o speciální software jako simulaci investování, reálných finančních situací. Ti, které by čtení letáku příliš nudilo, určitě využijí tuto interaktivní cestu. Dále se jedná o mobilní aplikaci pro chytré telefony, kterou lze zdarma nainstalovat. Jmenuje se finanční kalkulačka a slouží majiteli telefonu na každém kroku. Je zde vysvětlena řada pojmů, užitečné rady a užitečné výpočty splátek úvěru atd.

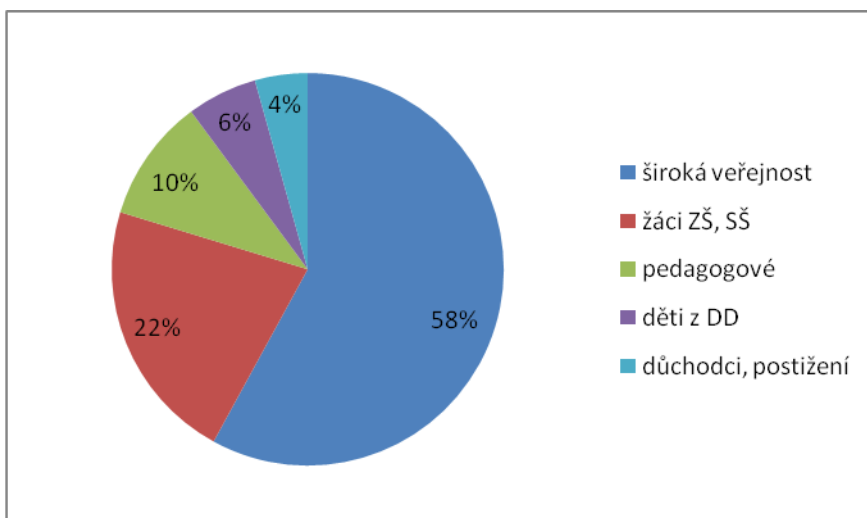
Graf č. 5, Nejčastější formy vybraných projektů

Zdroj: vlastní zpracování

Cílové skupiny přesně odrážejí to, na jaké oblasti se projekty nejčastěji zaměřují. Internetovou stránku může navštívit každý. Celkově lze říci, že většina projektů není nijak vyhraněna pro určitou skupinu lidí. Prostřednictvím většiny projektů se dostaneme k obecným informacím ze světa financí, tedy informacím, které by měl znát každý. Na žáky ZŠ a SŠ se zaměřují především projekty podporované MŠMT.

Graf č. 6, Cílové skupiny vybraných projektů

Zdroj: vlastní zpracování

3.2 Způsoby financování

Pro potřeby této práce se omezím jen na financování neziskových organizací. Postupem času se začíná používat i název „občanská společnost. Tyto společnosti v mnoha případech suplují roli státních organizací, protože mnohdy se ukazuje, že tyto společnosti zajišťují potřebné služby na daleko vyšší úrovni, jelikož je zde přímý prvek osobní účasti a snahy na vysoké úrovni. Vyplývá to hlavně z toho, že společnosti jsou ustavovány z osob, které považují poskytování služeb za poslání a ne za zaměstnání.

Pokud nemáme dostatek vlastních finančních prostředků (příspěvky členů, výnosy z vlastní činnosti), existuje několik možností financování projektu z cizích zdrojů. Jedná se o typický případ vícezdrojového financování. Projekty zabývající se tématem finančního vzdělávání jsou podporovány jak ze státního, tak z evropského rozpočtu. Nemalou částí se podílejí i soukromé firmy a nadace, nejčastěji ty, které jsou spojené s financemi, jako banky a pojišťovny.

VEŘEJNÉ ZDROJE

Veřejné zdroje jsou zdroje ze státního rozpočtu nebo rozpočtu EU. Občanským sdružením a obecně prospěšným společnostem je možné poskytovat dotace ze státního rozpočtu nebo z rozpočtu obce. Na tyto dotace není právní nárok a jejich poskytování se řídí předem stanovenými podmínkami. Základním předpisem, který stanoví finanční vztahy ke státnímu rozpočtu je zákon 576/1990 Sb., o rozpočtových pravidlech republiky. Základem pro poskytování většiny dotací je vyhlášení konkrétních programů a úkolů, na něž stát finančně přispívá. Do rozdělování těchto dotací jsou zapojeny odborné orgány ústředních orgánů státní správy. Státní rozpočet je schvalován na roční období, tzn., že dotace nemohou poskytovat víceletou podporu.

O evropské peníze lze požádat prostřednictvím MŠMT. Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OP VK) je víceletým tematickým programem v gesci

MŠMT, v jehož rámci je možné v programovacím období 2007-2013 čerpat finanční prostředky z Evropského sociálního fondu, jednoho ze strukturálních fondů EU. OP VK se zaměřuje na oblast rozvoje lidských zdrojů prostřednictvím vzdělávání ve všech jeho rozmanitých formách s důrazem na komplexní systém celoživotního učení, utváření vhodného prostředí pro výzkumné, vývojové a inovační aktivity a stimulační spolupráce participujících subjektů.

SOUKROMÉ ZDROJE

Angažovanost firem ve veřejně prospěšných projektech s cílem prosazovat obecné blaho v celé společnosti či konkrétní komunitě. Jedná se o aktivity nad rámec komerční činnosti firmy, které firmy nejčastěji realizují společně s neziskovými organizacemi. Pokud firmy poskytují dar neziskové organizaci, stát jim umožňuje daňová zvýhodnění. Podpora od firmy může být peněžní i nepeněžní.

Finanční podpora je nejjednodušší a nejrychlejší způsob podpory. Nejvíce využívanou a nejjednodušší formou podpory je přímá podpora prostřednictvím finančního či věcného daru. Tato podpora spočívá v tom, že firma jednorázově nebo opakovaně daruje prostředky na podporu veřejně prospěšného projektu. Opakovaná podpora je z hlediska obdarovaného mnohem přínosnější, protože mu umožňuje použití daru plánovat a používat efektivněji. Dlouhodobější podpora, z pohledu firmy, také umožňuje lépe sledovat přínos prostředků poskytovaných formou daru. Firmy poskytují dary z důvodu dobré investice do značky a zároveň možnosti pomoci dobré věci, tvoří zázemí pro dlouhodobé fungování firmy ve společnosti, odlišení se od konkurence, posílení loajality zákazníků a vlastních zaměstnanců. Speciální formou soukromého financování jsou firemní nadace a firemní nadační fondy.

NADAČNÍ ZDROJE

V rámci neveřejných, resp. soukromých zdrojů hrají významné místo nadace a nadační fondy, protože přinášejí do neziskového sektoru další transfery. Většina neziskového sektoru je financována veřejnými penězi. Taková převaha financování neziskových organizací jako představitelů sociálního podnikání z veřejných prostředků je dlouhodobě neudržitelná. Již nyní se začíná projevovat tendence k posilování soukromého dárcovství, v nichž právě nadační subjekty hrají nezastupitelnou roli. Dokládá to zvyšující se počet firemních nadací a firemních nadačních fondů.

Firemní nadace si firmy zakládají pro své dlouhodobé dárcovské programy. Jedná se o samostatné právní subjekty, které fungují na stejném principu jako jakákoli jiná nadace. Jejich zakladateli jsou firmy, které rovněž poskytují většinu prostředků na podporu veřejně prospěšných projektů i na provoz nadace. Firemní nadace v ČR fungují buď tak, že rozdělují každoročně přidělený rozpočet od mateřské firmy, nebo mají samy velké nadační jmění, jehož výnosy každoročně rozdělují. Zcela zvláštní kategorií jsou firemní nadace, které vedle zdrojů od mateřské firmy získávají i další zdroje, například od jiných firem, pořádají veřejné sbírky apod.

Příkladem je například ČSOB Nadační program vzdělání. Strategickým tématem společenské odpovědnosti ČSOB je vzdělávání a zvyšování finanční gramotnosti u české veřejnosti, u dospělých i u dětí. ČSOB Nadační program vzdělání podporuje filantropické projekty na téma „finanční gramotnost“. Zaměřuje se především na projekty, které jsou vedeny interaktivní formou, působí preventivně proti případnému předlužení a učí zúčastněné, jak si vést rodinný a osobní rozpočet a jak zacházet s penězi.

4 Analýza příležitostí pro vybranou neziskovou organizaci

4.1 Vybraná nezisková organizace

Organizace, se kterou budu spolupracovat, je Asociace pedagogů základního školství České republiky (APZŠ ČR). Prostřednictvím asociace pravděpodobně dojde k realizaci navrženého projektu. APZŠ ČR je nezávislá, demokratická, profesně zájmová organizace, která sdružuje pedagogické pracovníky z oblasti základního školství. Jejím posláním je umožnit pedagogům z praxe ovlivňovat školskou politiku státu, krajů a obcí, vyjadřovat se ke všem odborným problémům své profese, výchovy a vzdělávání, organizovat akce zaměřené na jejich odborný růst v procesu dalšího vzdělávání.

V současné době probíhá projekt VUREES. Projekt realizuje vzdělávací programy pro školy, vzdělávání učitelů, celostátní soutěže pro žáky, školní podniky, intenzivní vzdělávací akce. Projekt má vlastní web VČELE. Název vznikl spojením slov včely a elektrárna.

Školní podniky - klíčové prvky projektu. Projekt předkládá vizi témat pro moderní vzdělávání českých dětí pro globalizovaný svět 21. století. Moderní vzdělávání by tak podle názoru APZŠ ČR mělo spolu s tradičními tématy vést především k rozvoji podnikavosti, finanční a spotřebitelské gramotnosti, ohleduplnosti k životnímu prostředí, ostatním lidem i k sobě samým a uvědomění si lokálních i globálních důsledků svých činů. Budoucnost je nepředvídatelná, a tak je důležitým prvkem našeho přístupu rozvoj dovedností kriticky, systémově a tvořivě myslet a dovedností zvládat změny, které nevyhnutelně nastanou.

Školní podnik založený při ZŠ, ve kterém byla vytvořena podnikatelská větev pro 1. stupeň ZŠ, zaměřená na chov včelstev, jejich ošetřování, pozorování a seznamování se s včelařskou abecedou.

Školní podnik založený při ZŠ, ve kterém byla vytvořena podnikatelská větev pro 2. stupeň ZŠ, zaměřenou na fototermickou elektrárnu. Tato výrobní ZŠ bude generovat energii k ohřevu vody ve škole. Peníze, které škola ušetří, vydá na zajištění zkvalitnění výchovně vzdělávacího procesu na škole. Monitorování výroby energie, včetně popisu funkčnosti, je vyvedeno na digitální informační tabule přímo do tříd a veřejných prostor školy.

Vědomostní soutěž pro žáky - Zelené podnikání. Asociace připravila vzdělávací materiály, které mají žáci k dispozici. Na základě těchto materiálů jsou sestavovány otázky a příklady, které musí žáci řešit. Žáci postupují jednotlivými koly až do celostátního finále. Dále také žáci vytváří vlastní podnikové záměry.

Intenzivní vzdělávací akce Road-show. Jedná se o intenzivní jednodenní akci pro žáky ZŠ. Do školy přijede tým lidí, který se žákům celý den naplno věnuje. Žáci se dostanou zábavnou formou k různým teoretickým i praktickým znalostem ze světa financí. Na konci dne probíhá vyhodnocení celé akce a žáci si odnáší za své dosažené výsledky zaslouženou odměnu.

Výukové materiály - APZŠ ČR připravuje výukové materiály jak pro žáky, tak pro pedagogy. Pro pedagogy navíc organizuje i exkurze, e-learningové vzdělávání, umožňuje sdílení zkušeností atd.

4.2 Zhodnocení příležitostí

APZŠ ČR již nějaké projekty spustila. S ohledem na kapitolu 4.1 se pokusím ve spojení s projekty APZŠ ČR tuto oblast okomentovat a najít další možné příležitosti pro nový projekt.

Po detailním prostudování každého z nalezených projektů z kapitoly 4.1 jsem objevila několik velice zajímavých a dle mého názoru přínosných projektů a na druhou stranu řadu zbytečných, kterým rozhodně nejde v první řadě o zvyšování úrovně finanční gramotnosti v ČR. Problém mnoha zbytečných projektů vidím v přílišném zájmu a tuto

problematiku ze strany státu a EU. Nepopírám, že je to velice důležité téma, ale stalo se jednou z priorit a bylo na něj vydáváno velké množství evropských i státních peněžních prostředků. Právě tyto finanční dotace chápu jako motivaci mnoha projektů.

Velká řada projektů se zaměřuje na pasivní přísun informací, proto bych svůj projekt ráda směřovala aktivní cestou s důrazem na osvojení si různých dovedností posilující finanční gramotnost jedince. Gramotnost člověk nerozvine na základě jednoho semináře, ale opakovaně, aby si určité věci zažil. Hospodaření je určitý návyk, pokud si člověk chce vybudovat nějaký návyk, musí danou činnost zopakovat minimálně dvacetkrát. Toto vyplývá ze sociologických průzkumů. Proto se musí jednat o projekt s dlouhodobým vlivem.

V tabulce č. 2 je shrnuto zaměření již fungujících projektů vybrané organizace. Oproti kapitole 4.1 jsem mezi kritéria zařadila ještě teorii a praxi, krátkodobý a dlouhodobý vliv. Teorie a praxe znamená, zda si účastníci z projektu odnášejí jen teoretické znalosti, nebo vidí problematiku v praxi a mohou si sami určité situace prožít. Každá zkušenost má na člověka určitý vliv. Vliv z návštěvy jednoho semináře nebo podílení se na chodu školního podniku bude odlišný. Pokud bude člověk dělat něco dlouhodobě, vybuduje si návyk a to je podle mě základní stavební kámen finanční gramotnosti.

Tabulka č. 2: Příležitosti projektu - zaměření

	Zaměření projektu						Vliv	
	internet	semináře	výukové materiály	interaktivní	teorie	praxe	krátkodobý	dlouhodobý
Školní podniky					x	x		x
Celostátní vědomostní soutěž			x		x	x	x	
Road-show		x		x	x		x	
Výukové materiály, exkurze	x	x	x	x	x		x	x
Nový projekt				x		x		x

Zdroj: vlastní zpracování

Každý stávající projekt je charakterizován křížkem v daném řádku, v závislosti na jeho zaměření.

Spodní řádek je určen pro nový projekt, odlišuje se červenou barvou. Červené křížky jsou umístěny ve sloupcích s nejnižším zastoupením a představují příležitosti pro nový projekt. V úvahu беру i význam zaměření, který jsem zjistila v kapitole 4.1. Lze to snadno ukázat na příkladu s internetovým zaměřením. Pro tento typ zaměření je v daném sloupci jen jeden křížek, přesto ho nedoporučuji jako příležitost pro nový projekt. Internet patří obecně k nejužívanější formě vzdělávání. Problémem je však nízká efektivita ve smyslu nutnosti vlastní interpretace uvedených informací, která nemusí být vždy správná. Jako příležitost pro nový projekt vidím zaměření, které podává svým účastníkům informace interaktivní formou, praktickým způsobem a z důvodu vybudování si návyku, dlouhodobým opakováním.

Tabulka č. 3: Příležitosti projektu – cílová skupina

	Cílová skupina		
	široká veřejnost	žáci	pedagogové
Školní podniky		x	
Celostátní vědomostní soutěž		x	
Road-show		x	
Výukové materiály		x	x
Nový projekt		x	x

Zdroj: vlastní zpracování

Nechci se orientovat na širokou veřejnost jako většina, ale na specifickou cílovou skupinu. Je zřejmé, že již jen podle typu organizace musím volit takovou cílovou skupinu, která vyhovuje i smyslu vybrané neziskové organizace. Právě tuto skutečnost je nezbytné zohlednit při volbě cílové skupiny.

System v tabulce č. 3 je stejný jako u tabulky č. 2. Proto není červený křížek ve sloupci široká veřejnost, protože na tuto cílovou skupinu se zaměřuje velké množství jiných projektů. Dále už jsou jen dvě možnosti. Žáci a pedagogové, obě tyto skupiny vyhovují vybrané organizaci. Zároveň obě vidím jako příležitost pro nový projekt z důvodu nižšího zájmu ostatních projektů, viz kapitola 4.1.

Dospělí jsou vzdělávání ve smyslu efektivního využití svého měsíčního příjmu - jak spořit, investovat atd., ale nejsou vzdělávání v tom, jak naučit hospodařit své děti. Přitom právě v dětském věku si člověk buduje řadu návyků. Proto bych se ve svém projektu ráda věnovala dětem, resp. žákům.

4.3 Způsob financování

Nejvhodnější způsob financování, který by pokryl větší část projektu, vidím v Evropském sociálním fondu, tedy přes OP VK. Finanční rámec umožňuje čerpání v letech 2007 – 2013. Požádat a realizovat projekt v tomto finančním rámci by bylo reálné.

Nevylučuji ani financování z jiných zdrojů, ale jako optimální řešení vidím připravit projekt s respektem k požadavkům Evropského sociálního fondu a využít pozitivního přístupu k projektům zaměřeným na podporu finančního vzdělávání.

4.4 Výstupy z analýzy

- Interaktivní forma patří k nejméně využívaným v ČR. S ohledem na rozvoj moderních technologií a atraktivitě pro účastníky vidím velkou příležitost.
- Umožnit praktické zkušenosti. Prožít si reálné situace a vidět důsledky svých rozhodnutí.
- Dlouhodobé vzdělávání umožní docílit finančních návyků. Budování trpělivosti.
- Dětský věk je nejvhodnější v budování finančních návyků. Z pohledu APZŠ ČR je nízký zájem věnován pedagogům.

5 Návrh projektu

Výchozím bodem pro tvorbu projektu jsou výstupy z provedené analýzy. Projekt by se měl věnovat dětem, a to aktivní formou v průběhu delšího časového období, z důvodu vybudování si určitého návyku. Spolupráce bude probíhat s již zmíněnou Asociací pedagogů základního školství České republiky, kde již v současné době jeden projekt podporující rozvíjení finanční gramotnosti dětí praktickou formou probíhá. V terminologii OP VK se projekt zaměřuje na Prioritní osu I., tedy počáteční vzdělávání. Oblast zvyšování kvality ve vzdělání.

5.1 Stručný obsah projektu „Školní kapesné“

Projekt Školní kapesné je v podstatě hra začleněná do školní výuky. Hra bude probíhat v průběhu celého školního roku. Žáci během hry zažijí nejrůznější momenty, které je s největší pravděpodobností potkají i v reálném životě. Pravidla hry budou přizpůsobena věku žáků a tomu, co jsou schopni pochopit. Žáci budou disponovat fiktivními finančními prostředky ovšem s možností směny za reálné věci.

Na začátku školního roku budou žáci seznámeni s pravidly hry. V průběhu měsíce budou žáci sbírat kladné či záporné body, které budou následně směňovány na školní peníze. Výchozí podmínky budou pro každého stejné. V každé třídě zapojené do hry bude na nástěnce vyvěšen kompletní seznam žáků s jejich aktuálními výsledky. Hra není časově náročná. Průvodcem a motivátorem celé hry bude třídní učitelka.

Cílem hry je naučit děti být ve vztahu k penězům trpělivé. Pochopit systém kladných a záporných bodů, tedy naučit se, že není lehké kladné body vydělat, ale je lehké je utratit. Naučit se tvořit měsíční bilanci a stanovovat si reálné cíle. Princip je tedy vcelku jednoduchý. Osvojit si pravidlo, že vydělat peníze stojí čas a úsilí. Trpělivost se vyplácí. Pokud neutratím peníze ve školním stánku, co s nimi?

Spolu se zapojením žáků do hry musí být o pravidlech hry informováni i jejich rodiče. A to v oblasti, jak budovat u svých dětí vztah k penězům a finanční návyky. Ne každý rodič chápe princip kapesného stejným způsobem.

5.2 Cílová skupina

Projekt se zaměřuje na žáky základních škol. Prozatím jen na 1. stupeň ZŠ, ale v budoucnu se počítá i se zapojením 2. stupně, kde bude možno rozšířit pravidla hry o složitější matematické operace atd. Starší žáky lze seznámit i se základními principy investování. Pro 1. stupeň bude hra jednodušší z pohledu stálého kontaktu se svou třídní učitelkou a třídou, kde budou vyvěšené aktuální výsledky. Pro vybudování finančních návyků je důležité začít co nejdříve. Průzkumy ukazují, že děti jsou schopné již od pěti let pochopit princip kapesného. Právě z tohoto důvodu se projekt bude věnovat žákům 2., 3., 4. třídy.

5.3 Klíčové aktivity projektu

Po provedení analýzy a následném seznámení s myšlenkou projektu musí následovat nezbytné kroky k realizaci projektu. Tyto kroky na sebe logicky navazují a vedou ke stanovenému cíli. Než se začnou jednotlivé aktivity řešit, musí se v první řadě sestavit projektový tým.

Jako prvním krokem a zárukou kvalitní realizace projektu je sestavení projektového týmu. Jednotliví členové týmu by měli mít dostatečné zkušenosti s realizací projektů, znalost problematiky finančního vzdělávání a dobré komunikační schopnosti. Skupina pověřená k řízení projektu musí pokrýt všechny oblasti řízení projektu. Projektový tým bude složen ze zástupců APZŠ ČR.

Složení projektového týmu:

- Hlavní manažer
- *Administrativní pracovník, grafik, metodik hry, lektori, učitelé ŽŠ*
- Finanční manažer
- *Účetní*

Hlavní manažer je zodpovědný za celkové řízení projektu. Měl by nastavit pravidla a postupy s ostatními členy týmu. Dbá na dodržování stanoveného harmonogramu. Průběžně analyzuje stav projektu. Deleguje úkoly. Pokud nastane neočekávaný problém, určí operativní řešení. Znakem dobrého manažera je komunikace, proto by měl hlavní manažer být v kontaktu se zbytkem týmu prostřednictvím pravidelných projektových schůzek, ale i individuálních diskuzí. Hlavní manažer má na starosti propagaci projektu, zvyšování povědomí o realizovaném projektu. Má za úkol prezentovat tento projekt veřejnosti, mediím atd. Svůj význam má i kontakt se zbytkem zúčastněných mimo projektový tým. Pod hlavního manažera spadá několik velice důležitých pozic. Administrativní pracovník, grafik, metodik hry, učitelé z pilotní ZŠ.

Při neočekávaném výpadku hlavního manažera je tu jeho zástupce, který je okamžitě schopen ho nahradit. Zároveň má své vlastní úkoly a povinnosti. Stará se o věcnou správnost administrativy projektu. Vede záznamy o aktuálním stavu projektu, statistiky, na základě kterých provádí analýzy a hodnocení. Vede databázi účastníků a provozní korespondenci. Účastní se všech porad a kontrol z důvodu dobrého přehledu.

Dalším členem týmu je metodik hry, jako takové. V jeho kompetenci je příprava metodických podkladů pro školení učitelů. Přesné vymezení pravidel pro jednotlivé třídy, tak aby byl výsledek hry maximálně efektivní, ale zároveň jasně pochopitelný pro dané účastníky. Příprava a obstarání pomůcek tzn. natisknutí školních peněz. Pro potřeby vyškolení pedagogů je nezbytná spolupráce s lektorem.

Grafik musí zpracovat grafickou podobu připravených materiálů, počítačově je

zpracovat, aby vše bylo připravené ve formě, která bude moci jít do tisku. Navrhne a zpracuje podobu internetových stránek.

Finanční manažer je osoba zodpovědná za finanční stránku projektu. Vede účetnictví. Shromažďuje veškeré podklady pro účetnictví. Má dohled nad financováním projektu a dohlíží na projektový rozpočet. Účastní se všech porad a kontrol z důvodu dobrého přehledu o fungování projektu. Z důvodu financování z evropských peněz a vysoké náročnosti má finanční manažer k dispozici účetní.

K.A. 1 TVORBA ŠKOLÍCÍCH A VÝUKOVÝCH MATERIÁLŮ

V průběhu června až srpna 2011 bude probíhat příprava materiálů, které poté budou využity k proškolení pedagogů, celkovému pochopení a orientaci ve hře. Tuto činnost má na starosti hlavní manažer. Je nutné připravit:

- Manuál pro pedagogy s podrobnými instrukcemi, jak děti při hře vést, motivovat, odpovídat na dotazy atd.
- Pravidla hry, která budou prozatím jen pro 1. stupeň ZŠ. Tato pravidla hry budou k dispozici nejen žákům a pedagogům, ale i rodičům.
- Manuál pro lektory, protože právě ty bude potřeba po pilotáži projektu k podpoře proškolení žáků a pedagogů z dalších škol.
- Nezbytné je navrhnout grafickou podobu školních peněz a nechat je natisknout. Peníze budou jedinou fyzickou pomůckou při hře.

Je zřejmé, že během realizace projektu bude docházet k řadě zjištění a bude nezbytné tyto okolnosti do manuálů zpracovat, zejména po vyhodnocení pilotního projektu. Po vyhodnocení pilotní fáze projektu je dostatek času na aktualizaci všech materiálů, které musí být ve finální verzi k dispozici nejdéle do konce srpna 2013. Během celé doby trvání projektu budou k dispozici dva učitelé z pilotní ZŠ, se kterými bude vše diskutováno z jejich pohledu v praxi.

K.A. 2 NÁBOR A ŠKOLENÍ PEDAGOGŮ

Školení proběhne na konci roku 2012 dle připravených manuálů. Bude se jednat o proškolení pedagogů ze ZŠ zapojené do pilotní fáze projektu. Cílem školení je pochopení hry a pochopení problematiky finanční gramotnosti. Pedagog musí mít po absolvování školení jistotu, že bude při hře vždy o krok před žáky a dokáže je pro hru nadchnout. Toto školení povede manažer hry Školní kapesné spolu s lektorem.

Po zkušenosti z pilotní fáze budou v srpnu a září 2013 proškoleni všichni pedagogové ze zapojených ZŠ. Cíl školení bude stejný jako u předchozího, s tím rozdílem, že zde se už bude jednat o finální manuály a pravidla, kterých se budou držet při svých hodinách.

Zároveň se v této době musí začít s nábory učitelů pro letní školu. Letní škola proběhne v třetím srpnovém víkendu a je určena pro učitele ZŠ. Cílem je získat 10 ZŠ a z každé se mohou zúčastnit 3 pedagogové nižšího stupně. Během víkendu, který bude projektem plně hrazen, si pedagogové pod vedením lektora vyzkouší hrát školní kapesné. Z důvodu zajištění zájmu o tuto letní školu dostane každý účastník finanční odměnu a letní škola bude zapsána pod MŠMT.

Za celkovou organizaci letní školy, náboru pedagogů a žádost o akreditaci zodpovídá zástupce hlavního manažera. Z důvodu nižšího počtu hodin strávených v letní škole asi nepůjde zařadit do oblasti DVPP⁸.

K.A. 3 POŘÍZENÍ VÝUKOVÝCH MATERIÁLŮ

Na konci roku 2012 je nezbytné mít připravené veškeré materiály v takové podobě, aby se mohly dát do tisku nejdéle během prosince. Od ledna 2013 již musí být k dispozici pro spuštění pilotního projektu.

⁸ DVPP: Další vzdělávání pedagogických pracovníků, spravuje MŠMT

K.A. 4 ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

Z důvodu zařazení školního kapesného do výuky je nezbytné provést revizi školního vzdělávacího programu (dále jen ŠVP). ŠVP je legislativně zakotven ve školském zákoně. Tímto dokumentem se škola profiluje. S tímto krokem pomůže pilotní škole metodik projektu. Součástí ŠVP je i učební plán.

Pro zařazení nového předmětu či aktivity do výuky je nutné přizpůsobit tomuto kroku učební plán školy. Učební plány mají svou předepsanou formu MŠMT. Je zde ovšem prostor pro ředitele škol pozměnit si učební plán dle svých potřeb. Tento prostor umožňuje disponibilní časová dotace.

Disponibilní časovou dotaci lze využít na 1. stupni pro:

- navýšení časové dotace některého z povinných vyučovacích předmětů (především z důvodu uplatňování alternativních vyučovacích metod, které směřují k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků);
- vytvoření nového povinného vyučovacích předmětu, který obsahově navazuje na povinné vyučovací předměty vymezené učebním plánem;
- zařazení volitelného předmětu;
- zařazení předmětů speciálně pedagogické péče.

(MŠMT, 2011)

K.A. 5 PILOTNÍ REALIZACE PROJEKTU

Pilotáž bude probíhat v 2. pololetí školního roku 2011/2012 v jedné vybrané ZŠ. Samotná hra bude probíhat od ledna do konce dubna ve 3. a 4. třídě ZŠ. Během této doby bude vedení projektu sledovat průběh hry a analyzovat situaci. 1x měsíčně budou svolávány diskuze se zapojenými učiteli, kteří budou za tuto aktivitu placeni. Cílem pilotního projektu je otestovat, zda jsou žáci schopni pochopit pravidla, nastavena právě

pro jejich věkovou kategorii. Přestože hra potrvá jen čtyři měsíce, bude zajímavé sledovat, jestli i v této době žáci pochopí princip hry a našetří dostatečné množství školních peněz k zakoupení nejrůznějších dobrot a věcí. Během května a června proběhne hodnocení pilotního projektu. I nadále budou probíhat zpětné vazby s pedagogy. Všechny zjištěné okolnosti budou zohledněny při úpravě školících a výukových materiálů. Během letních prázdnin budou doladěny nepřesnosti, aby se od září 2012 mohl projekt Školní kapesné spustit i v dalších školách.

K.A. 6 ŠKOLENÍ ŽÁKŮ A PEDAGOGŮ

Tato klíčová aktivita má za cíl zejména podpořit udržitelnost projektu v budoucnu. V první části srpna budou ještě probíhat přípravné fáze před začátkem letní školy pro pedagogy. Během jednoho víkendu se pedagogové seznámí s pravidly hry a aktivně se do hraní zapojí. Každý si vyzkouší hru na vlastní kůži. Důležité je být v roli hráče, ale i moderátora, tedy reálného pedagoga. Letní škola je přípravou před ostrým startem, který bude zahájen v září 2013. Celý víkend bude pedagogům k dispozici lektor, který zodpoví všechny otázky a provede pedagogy pravidly hry.

Od 2. září 2013 se spustí školení žáků. Postupně se bude objíždět již zmíněných 10 ZŠ, které vyslaly své zástupce na letní školu. Žáci budou seznámeni s pravidly hry a funkcí jejich třídních učitelů. Tato školení povede lektor. Po absolvování tohoto vysvětlení pravidel a významu hry přechází veškerá aktivita na stranu škol. Žákům budou rozdána pravidla hry i v papírové podobě, aby je doma předali rodičům z čistě informativního důvodu. Od rodičů nebude požadována žádná specifická aktivita.

5.4 Časový harmonogram projektu

Tabulka č. 4: Harmonogram projektu

Harmonogram projektu na rok 2012												
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
1 Tvorba školících materiálů						x	x	x				
2 Nábor a školení pedagogů									x	x	x	
3 Pořízení výukových materiálů											x	x
4 Školní vzdělávací program												
5 Pilotní projekt, vyhodnocení												
6 Školení žáků a letní škola pedagogů												

Harmonogram projektu na rok 2013												
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
1 Tvorba školících materiálů												
2 Nábor a školení pedagogů												
3 Pořízení výukových materiálů												
4 Školní vzdělávací program	x											
5 Pilotní projekt, vyhodnocení	x	x	x	x	x	x	x					
6 Školení žáků a letní škola pedagogů								x	x			

Zdroj: vlastní zpracování

5.5 Výsledky a výstupy projektu

- Proškolený lektor
- Finální manuál pro učitele
- Kompletní pravidla hry
- 50 sad školních peněz
- Letní škola pro pedagogy

Školy, které budou chtít školní kapesné zavést, to budou mít s využitím připravených materiálů velice usnadněné. Materiály budou k dispozici každé škole. Pokud vezmeme v úvahu důležitost finančního vzdělávání a perfektně připravené materiály k nastartování projektu ve školách, není důvod se obávat o udržitelnost tohoto tématu.

Pro první školy budou navíc připraveny sady školních peněz. Cílem projektu je uskutečnění záměru v deseti školách od 1.9.2013.

5.6 Rozpočet projektu

Tabulka č. 5: Rozpočet projektu

ROZPOČET PROJEKTU	Počet jednotek	Jednotková cena (v Kč)	Náklady (v Kč)
Lidské zdroje			2 364 114,00
Mzdové náklady - hrubá mzda, hlavní manažer, HPP	16 x 160	250,00	640 000,00
Mzdové náklady - hrubá mzda, zástupce manažera, HPP	16 x 160	200,00	512 000,00
Mzdové náklady - hrubá mzda, metodik, DPČ	6 x 60	200,00	72 000,00
Mzdové náklady - hrubá mzda, lektor, DPČ	5 x 30	210,00	31 500,00
Mzdové náklady - hrubá mzda, učitel ZŠ, DPP	150,00	150,00	22 500,00
Mzdové náklady - hrubá mzda, učitel ZŠ, DPP	150,00	150,00	22 500,00
Letní škola - odměna pro učitele, DPP	30 x 10	150,00	45 000,00
Mzdové náklady - hrubá mzda, finanční manažer, HPP	16 x 120	230,00	441 600,00
Odvody sociálního a zdravotního pojištění			577 014,00
Nákup zboží			122 600,00
Flipchart	2,00	2 800,00	5 600,00
Fotoaparát	1,00	4 500,00	4 500,00
Mobil	3,00	2 900,00	8 700,00
Notebook	5,00	20 000,00	100 000,00
Multifunkční tiskárna	1,00	3 800,00	3 800,00
Nákupy služeb			208 700,00
Tisk manuálů pro pedagogy	50,00	100,00	5 000,00
Tisk manuálů pro lektora	1,00	100,00	100,00
Tisk pravidel hry A4	1 000,00	3,00	3 000,00
Tisk školních peněz	50,00	500,00	25 000,00
Tisk materiálů pro pilotní fázi			5 000,00
Grafické práce - grafik	300,00	250,00	75 000,00
Letní škola, ubytování, strava	32,00	2 800,00	89 600,00
Letní škola, konferenční místnost	1,00	6 000,00	6 000,00
Závěrečná konference			50 000,00
Povinná publicita			50 000,00
Nepřímé náklady 18%			503 174,52
Celkové náklady projektu			3 298 588,52

Zdroj: vlastní zpracování

Závěr

Nutnost zvýšit zájem o téma finanční gramotnosti přinesla finanční krize. Právě v této době se nejvíce ukázaly informační nedostatky lidí a jejich neschopnost si ve složitých finančních situacích poradit.

Cílem této diplomové práce bylo: na základě dostupných informací nalézt, co možná nejvíce projektů, které se v současné době věnují podpoře finančního vzdělání obyvatel ČR. Dle zaměření projektů dospět k možným příležitostem pro vlastní projekt. Návrh vlastního projektu pro Asociaci pedagogů základního školství České republiky. Zodpovědět hypotézu, finanční vzdělávání v ČR je nedostatečné.

Ministerstvo financí zpracovalo národní strategii finančního vzdělávání s vizí začlenit finanční vzdělávání do povinných předmětů základních a středních škol. Ještě v roce 2007 vypadala tato vize reálně. MF, MŠMT, MPO společně připravily i standardy předmětu pro jednotlivé věkové skupiny žáků. S postupem času přicházela řada témat, která muselo MŠMT řešit přednostně. Nedostatek finančních prostředků pro současné školství, státní maturity, financování vysokých škol atd. Z tohoto důvodu se zavádění finančního vzdělávání do škol přesunulo na konec seznamu, a zřejmě tam ještě pár let zůstane. Stát alespoň podporuje neziskové organizace a jiné subjekty s jejich projekty na podporu finančního vzdělání obyvatel.

Po detailním prostudování každého z 57 nalezených projektů jsem objevila několik velice zajímavých a dle mého názoru přínosných projektů a na druhou stranu řadu zbytečných, kterým rozhodně nejde v první řadě o zvyšování úrovně finanční gramotnosti v ČR. Problém mnoha zbytečných projektů vidím v přílišném zájmu a tuto problematiku ze strany státu a EU. Nepopírám, že je to velice důležité téma, ale stalo se jednou z priorit a bylo na něj vydáváno velké množství evropských i státních peněžních prostředků. Právě tyto finanční dotace chápu jako motivaci mnoha projektů.

Velká řada projektů se zaměřuje na pasivní přísun informací. Nejčastější formou, jak vzdělávat obyvatele ČR, je internet. Ve většině případů se jedná o vysvětlení nejrůznějších pojmů či praktických rad z oblasti financí. Po internetové oblasti přichází s celkem vysokým zastoupením nejrůznější semináře, kurzy atd. Méně zastoupené jsou nejrůznější výukové materiály v tištěné podobě, televizní reportáže nebo interaktivní software. Většina projektů se zaměřuje na širokou veřejnost. I přes velké úsilí řady organizací není finanční vzdělávání v ČR dostatečné. Podtrhuje to i výzkum společnosti STEM/MARK, a.s.

Svůj projekt směřuji aktivní cestou s důrazem na osvojení si různých dovedností, posilujících finanční gramotnost jedince. Gramotnost člověka se nerozvine na základě jednoho semináře, ale opakovaně, aby si určité věci zažil, proto se jedná o projekt kontinuální. Orientuji se na specifickou cílovou skupinu – žáky ZŠ. Dospělí jsou vzdělávání ve smyslu efektivního využití svého měsíčního příjmu, jak spořit, investovat atd., ale nejsou vzdělávání k tomu, jak naučit hospodařit své děti. Přitom právě v dětském věku si člověk buduje řadu návyků.

Svému projektu jsem dala pracovní název Školní kapesné. Strukturu projektu jsem tvořila s respektem ke struktuře projektů, žádajících o dotace z OP VK, z důvodu možného využití. Projekt Školní kapesné je v podstatě hra, začleněná do školní výuky. Hra bude probíhat v průběhu celého školního roku. Žáci během ní zažijí nejrůznější momenty, které je s největší pravděpodobností potkají i v reálném životě.

Pravidla hry budou přizpůsobena věku žáků 1. stupně ZŠ tudíž i tomu, co jsou schopni pochopit. Žáci budou disponovat fiktivními finančními prostředky, ovšem s možností směny za reálné věci. Na začátku školního roku budou žáci seznámeni s pravidly hry. V průběhu měsíce budou žáci sbírat kladné či záporné body, které budou následně směňovány na školní peníze. Výchozí podmínky budou pro každého stejné. V každé třídě zapojené do hry bude na nástěnce vyvěšen kompletní seznam žáků s jejich aktuálními výsledky. Hra není časově náročná. Průvodcem a motivátorem celé hry bude třídní učitelka.

Cílem hry je naučit děti být ve vztahu k penězům trpělivý. Pochopit systém kladných a záporných bodů, tedy naučit se, že není lehké kladné body vydělat, ale je lehké je utratit. Naučit se tvořit měsíční bilanci a stanovovat si reálné cíle. Princip je tedy vcelku jednoduchý. Osvojit si pravidlo, že vydělat peníze stojí čas a úsilí. Trpělivost se vyplácí. Pokud neutratím peníze ve školním stánku, co s nimi?

Tento projekt jsem tvořila s respektem ke zjištěným skutečnostem. Velkou satisfakcí bylo vidět svůj projekt realizován v některé ZŠ, i když můj návrh je jen začátek, od kterého zbývá do realizace ještě mnoho práce. Ráda bych se projektu i nadále věnovala a přispěla tak alespoň malým dílem ke zlepšení finanční gramotnosti v ČR.

Summary

The current financial crisis draws attention to the level of financial education among citizens. We can clearly see the lack of knowledge of ordinary people of daily financial issues and aspects. This thesis maps projects which are focused on financial education of the citizens of the Czech Republic.

Based on the information found after a close study of more than 50 projects focused on financial education, a necessity to develop a new financial education project was recognized. A project which is suitable for the current needs and reflects gaps of the studied projects is being outlined in the thesis and it is created for the Association of the Elementary School Teachers of the Czech Republic.

The Ministry of Finance has developed a national strategy for financial education with aim to include this practice into obligatory elementary and higher education. However, this goal has never been fully adopted neither by the Ministry of Finance nor by the Ministry of Education, Youth and Sport. This was mainly due to the lack of finance and other pressing issues to be dealt with. Only some NGOs and other private subjects are encouraged by the government to develop projects in the field of financial education. Still, the coherent and systematic approach is missing.

After a detailed study of 57 projects from the field of financial education, some very interesting issues and aspects were recognized, but on the other hand many of the projects examined have been found to be rather dubious and having questionable goals and aims. This fact of having a significant portion of financial education projects of a low quality is however fueled by a substantial endeavour (mainly in financial terms) coming from both the government and the European Union. The considerable financial subsidies for projects operating in the domain of financial education are sometimes paradoxically leading to production of projects which are not of any high quality. These projects are motivated by subsidies coming from the EU rather than aiming to change something.

Many of the aforementioned projects are only based on a passive one-way communication. One of the most common tools of the financial education projects is Internet where often financial terms are explained and some advices provided. This kind of “Internet education” is followed by numerous seminars or courses in financial education. Printed manuals or information leaflets, TV or radio programs or interactive software are rather missing. The majority of all the projects studied are focused on the broad audience. Since these projects were found to be insufficient a new project has been proposed.

The name of the project developed by the author of this thesis is “School Pocket Money” and it has been designed with a regard to the guidelines issued by Structural Funds commission. It is focused on elementary and high school pupils and it should be carried out throughout the school year on daily basis. Pupils have to deal with various issues and problems which they will encounter sooner or later in their life anyway. “School Pocket Money” is based on an interactive approach with emphasis on strengthening individual’s financial education which should be based on a long term and continual practise embedded in a day to day life. The aim of the game is to teach pupils to be patient while dealing with money, to introduce them to the difficulties connected to earning money, and possible ways of spending them (both wisely and foolishly). Pupils should also learn to be able to create a monthly balance of their earnings and spending and set themselves a realistic aims and conditions. The message is clear: to earn money costs time and energy. Patience counts.

“School Pocket Money” has been developed based on findings coming from the real world and being relevant to the majority of the society. The biggest satisfaction would be to see the project being realized at some of the schools. Though this is just a rough idea, it might be a big step towards improving a level of financial education in the Czech Republic.

Seznam použité literatury

Knihy a publikace

BALABÁN, Zdeněk a Ivan NOVESKÝ. *Slabikář finanční gramotnosti: učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti*. 1. vyd. Praha: COFET, 2009. ISBN 80-254-4207-1.

DUCHÁČKOVÁ, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. Praha : Ekopress, 2003. 178 s.

DVOŘÁKOVÁ, Zuzana a Luboš SMRČKA. *Finanční vzdělávání pro střední školy*. 1. vyd. C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-008-9.

Finanční gramotnost. 1. vyd. Praha: M. Škvára. ISBN 80-904-8230-9.

HILL, Napoleon. *Myšlením k bohatství*. 1. vyd. Praha: Pragma, 1990, 207 s. ISBN 80852-1300-1.

KALABIS, Zbyněk . *Bankovní služby v praxi*. Praha : Computer Press, 2005. 148 s.

KIYOSAKI, Robert T a Sharon L LECHTER. *Bohatý táta, chudý táta pro mladé: co vás škola o penězích nenaučí*. Hodkovičky [Praha]: Pragma, c2005, 139 s. ISBN 80-720-5199-7.

KLÍNSKÝ, Petr. *Finanční gramotnost: obsah a příklady z praxe škol*. Vyd. 1. Praha : Národní ústav odborného vzdělávání, 2008. 96 s. ISBN 8087063139.

KOHOUT, Pavel. *Investiční strategie pro třetí tisíciletí*. 5. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2008, 287 s. ISBN 978-80-247-2559-8 (BROŽ.).

LUSARDI, Annamaria and Olivia S. MITCHEL. *Financial Literacy Implications for Retirement Security and the Financial Marketplace*. Oxford [etc.]: Oxford Univ Pr. ISBN 978-019-9696-819.

OECD. *Improving financial literacy: analysis of issues and policies*. 1. vyd. Paris: OECD, 2005, 177 s. ISBN 92-640-1256-7.

RYAN, Joan. *Personal financial literacy*. 2nd ed. Mason, Ohio: South-Western/Cengage. ISBN 08-400-5829-2.

SYROVÝ, Petr a Tomáš TYL. *Osobní finance: řízení financí pro každého*. 1. vyd. Praha: COFET, 2009. ISBN 978-80-247-3813-0 (BROŽ.).

Zprávy a rozbor

CHUCHVALCOVÁ, Jana. Finanční vzdělanost v ČR je překvapivě nízká. [online]. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2011/cl_11_110126.html

MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Národní strategie finančního vzdělávání 2010*[online]. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Narodni_strategie_Financniho_vzdelavani_MF2010.pdf

STEM/MARK, A.S. *Finanční gramotnost v ČR* [online]. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/EXT_-_PPT_zaverecna_zprava_mereni_FG_-_plne_zneni.pdf

Články

E15. Studie ukázala, že Finanční znalosti Čechů nejsou valné. [online]. [cit. 2012-0326]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/domaci/ekonomika/studie-ukazala-ze-financni-znalosti-cechu-nejsou-valne-706177>

E15. Ve finanční gramotnosti Češi zaostávají. [online]. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/byznys/finance-a-bankovnictvi/ve-financni-gramotnosti-cesi-zaostavaji-489144>

E15. Co by vaše děti měly vědět o penězích. [online]. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/kancelar/kariera-a-vzdelani/co-by-vase-deti-mely-vedet-o-penezich-699088>

Finanční vzdělávání dětí: Hlavním předmětem je trpělivost. *Finanční magazín*. Leden 2009.

FINANČNÍ NOVINY. NERV navrhuje lepší finanční vzdělání. [online]. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://www.financninoviny.cz/zpravodajstvi/zpravy/nerv-navrhuje-lepsi-financni-vzdelani-nebo-zrusit-dane-u-dividend/609295>

FINANČNÍ NOVINY. Po finanční výchově umí děti lépe hospodařit s penězi. [online]. [cit. 2012-03-26]. Dostupné z: http://www.financninoviny.cz/os-finance/zpravy/pruzkum-po-financni-vychove-umi-deti-lepe-hospodarit-s-penezi/519442&id_seznam=

MAJER, Jan. Finanční ngramotnost v praxi. FINMAG[online]. 2009[cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://www.finmag.cz/cs/finmag/financni-poradenstvi/financni-negramotnost-v-praxi/>

PROUZA, Tomáš. Promluvme si o penězích. *FINMAG* [online]. 2008[cit. 2012-04-02]. Dostupné z: <http://www.finmag.cz/cs/finmag/financni-poradenstvi/promluvme-si-o-penezich/>

PROUZA, Tomáš. Vstříc finanční gramotnosti. FINMAG [online]. 2007[cit. 2012-03-26]. Dostupné z: <http://www.finmag.cz/cs/finmag/financni-poradenstvi/vstric-financni-gramotnosti/>

Ostatní zdroje

APZŠ ČR na www: <<http://www.vcele.eu>>

Česká spořitelna, a.s. Dostupné na www: <<http://www.moneymanie.cz/cz/>>

ČNB Dostupné na www: <<http://www.cnb.cz/cz/index.html>>

ČSOB Dostupné na www: <<http://www.csob.cz/cz/Csob/O-CSOB/Spolecenska-odpovednost/Nadacni-program-vzdelani/Stranky/default.aspx>>

Komerční banka, a.s. Dostupné na www: <<http://www.kb.cz/cs/o-bance/o-nas/spolecenska-odpovednost/nadace-jistota/o-nadaci-jistota.shtml>>

Ministerstvo financí ČR Dostupné na www: <<http://www.mfcr.cz>>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy Dostupné na www: <<http://www.msmt.cz>>

OECD Dostupné na www: <http://www.financialeducation.org/pages/0,2987,en_39665975_39666038_1_1_1_1_1,00.html>

Operační program Vzdělání pro konkurenceschopnost Dostupné na www: <<http://www.esfcr.cz/07-13/opvk>>

Raiffeisenbank, a.s. Dostupné na www: <<http://www.rb.cz/o-bance/spolecenska-odpovednost/sponzoring/vzdelavani/>>

Přílohy práce:

ORGANIZACE	CÍLOVÁ SKUPINA	LOKALITA	FORMA	ZAMĚŘENÍ	PROJEKT	SPOLUPRÁCE
AISIS, o. s.	žáci ZŠ, pedagogové	ČR	semináře	obecné pojmy	Rozumíme penězům	GE Money Bank, a.s.
Armáda spásy v ČR	soc. pracovníci	ČR	kurzy	obecné pojmy		ČSOB
Asociace českých stavebních spořitelů	všichni	ČR	web	stavební spoření		EFBS, ČBA
Asociace finančních zprostředkovatelů a poradců ČR	všichni	ČR	web, přednášky	pojmy, podpora českých poradců		ESF
Asociace občanských poraden	poradci poraden	ČR	školení	dluhové poradenství		TF EU
Asociace pedagogů ZŠ ČR	žáci ZŠ, pedagogové	ČR	školní podniky, soutěž...	finanční gramotnost	VUREES	OP VK
Asociace penzijních fondů ČR	všichni	ČR	web, publikace	penzijní připojištění		
Centrum sociálních služeb Jablonce nad Nisou, p. o.	senioři	InN	přednášky	zadlužení		Liberecký kraj, ČSOB
ČEPROS	klienti DNPC	ČR	kurzy	hospodaření s penězi	Za málo peněz hodně muziky	ČSOB
COFET, a. s.	žáci, pedagogové	ČR	semináře	obecné pojmy	Vzdělávací instituce MŠMT	MŠMT, MPSV, ESF
CSR Consult	všichni	ČR	semináře	principy hospodaření, rozpočtu	Abeceda rodinných financí	FA ČR, SČS, Provident Financial s.r.o.
Česká asociace pojšťroven	všichni	ČR	web, média, brožury	pojištění		
Česká bankovní asociace	všichni	ČR	web	produkty a pojmy		ČAP, AČSS, AFIZ
Česká národní banka	všichni	ČR	učebnice, semináře, web	obecné pojmy	Lidé a peníze, ČNB pro všechny	
Česká obchodní inspekce	všichni	ČR	web	dluhy, pojmy	Spotřebitelský úvěr	
Česká společnost ekonomická	žáci, pedagogové	ČR	web, učebnice	obecné pojmy		ČNB, nadace CERGE-EI
Česká televize	všichni	ČR	TV	konkrétní situace	Krotitelé dluhů, SumaSumárum	
Člověk v tísni, o. p. s.	všichni	ČR	kampaň - plakáty...	dluhy	Spotřebitelský údel	
David Rektorys	všichni	Praha	stolní hra	základní principy FG	Mistrovství v Cashflow 101	
Dětský domov a Základní škola, Ledce	děti z DD	Ledce	hra	hospodaření s penězi	Spoření má smysl	Síředoběšský kr., Nadace TM, ČSOB
Diecézní charita ostravsko-opavská	senioři	Ostravsko	kurzy, brožury, poradenství	finanční gramotnost	Nedějte šanci dluhům	ČSOB
Duha, o.p.s.	děti	ČR	hry, aktivity	hospodaření	Umím to s penězi	MPSV, ESF, ČSOB

EUROFALL, o.s.	děti z DD nad 15	ČR	zážitková výuka	bankovníctví	ČSOB
Finanční gramotnost, o.p.s.	všichni	Praha	divadlo, brožury, kurzy	finanční plánování	MPSV, ČSOB
Fio banka, a.s.	studenti VŠ	ČR	software	finanční trhy	RM-System
Generation Europe, o. s.	žáci SŠ, ZŠ, pedagog.	ČR	web, hry, metodika	obecné zásady	EK, EUCEN, ESF, MPO
Institut pro finanční trh	učitelé ZŠ, SŠ	ČR	interaktivní semináře	obecné pojmy	ČNB
Isme tady, o.s.	osoby o kom. vadami	Přerov	kurzy	Řešení běžných situací	MPSV, Olomoucký kr, KB
Junior Achievement	žáci SŠ, ZŠ	ČR	software, seminář	simulace reálného života	Citibank
Kancelář finančního arbitra	všichni	ČR	poradna	konkrétní situace	SČS
Klub přátel dětí DD	děti z DD	Nechanice	zážitkový víkend	reálné aktivity	ČSOB
Knižské centrum vzáklávání, Plzeň	všichni	Plzeň	semináře	řízení financí	
Liberalní institut	žáci SŠ, pedagogové	ČR	týdenní program	ekonomie	FFTE
Masarykova univerzita	členi MU	Brno	semináře	propojení pojmu a praxe	OP VpK, ČSOB...
Multikulturní centrum Praha	cizinci	ČR	příručka	průvodce českým trhem	GE Money Bank, Citibank
Múzy dětem	děti z DD	ČR	kurzy	hospodaření, odchod z DD	MPSV
Nadace VIA	neziskové org.	ČR	semináře, poradenství, web	finanční řízení	T-Mobile, ČSOB
Národní ústav pro vzdělávání	pedagogové ZŠ, SŠ	ČR	příručka	finanční gramotnost	MŠMT
Národohospodářská fak. VŠE	neziskové org.	Praha	délhodobý kurz	finanční řízení	ČSOB
Oblastní charita Uh. Hradiště	všichni	UH	stolní hra	finanční gramotnost	ČSOB
OVB Allfinanz, a.s.	žáci SŠ, ZŠ, pedagog.	ČR	výukové materiály	finanční gramotnost	
Pireus, s.r.o.	všichni	ČR	hra	rodinné finance	Ekogram
Poradna při finanční tísni, o.p.s.	všichni	ČR	bezplatné poradenství, web	předlužení	banky
Proxima Sociale, o.s.	žáci ZŠ	Stř. Kraj	součastí výuky	finanční gramotnost	ČSOB
ROSA o.s.	tyrané ženy	Praha	kurzy	hospodaření s penězi	MPSV, Město Praha, OZ, ČSOB

Sdružení českých spotřebitelů	všichni	ČR	web	prevence podvodu	Podepsat můžeš, přečíst musíš	ČS, FA ČR, CSR
Sdružení SPES,	všichni	ČR	poradna - tel., web	zadlužení	Půjčte si s rozumem	AISIS
Společnou cestou, o.s.	všichni	ČR	semináře, poradenství	zadlužení	Dluhové poradenství	AOP ČR
Spolek absolventů a přátel UK	všichni	Praha	přednášky, publikace	finanční gramotnost	Už nikdy dlužníkem, Desatero FG	ČSOB
Středisko náhradní rodinné péče, o.s.	mladí v ústavech	ČR	kurzy	práce, finance, bydlení	Start do života	Citibank, MPSV, MV, VŠE, DD
Svazu neslyšících v ČR	sluch. postižení	ČR	spec. přednáška		finanční gramotnost	ČSOB
Unité společnosti finančního zprostředkování a poradenství v Praze	všichni	ČR	web, příručka, video	finanční gramotnost	Manuál nespokojeného klienta	
Výzkumný ústav pedagogický v Praze	pedagogové ZŠ, SŠ	ČR	e-learning, příručka	finanční gramotnost		
www.bankovnípoplatky.com	všichni	ČR	web	kalkulátor poplatků	ideální banka, absurdní popl.	Poštovní spořitelna
www.1-a-0-k.eu	všichni	ČR	web	poplatkové struktury	ideální produkt	junior achievement
Yourchance, o.p.s.	děti z DD	ČR	kurzy, příručka	osvojení ekon. info.	podnikam.eu	ČSOB, Pfizer
Život 90, o.s.	senioři	ČR	mobilitní karavan	simulace bankomatu...	Internet pro seniory	